

Päivi Kurikka

Kahden kerroksen kännykkäkansaa

*Nuorten tietotekniikan käyttö ja asenteet
tietoyhteiskuntaa kohtaan Nuorten Suomi
2001 -tutkimuksessa*

© 2002 Sitra

Sitra - OSKU

Helsinki 2002

ISBN 951-563-424-5 (nid.)

ISBN 951-563-426-1 (URL: <http://www.oskut.net>, <http://www.sitra.fi>)

1. JOHDANTO	4
1.1. NUORTEN SUOMI 2001 -TUTKIMUSHANKKEEN JA TUTKIMUSAINEISTON KUVAUS	4
2. NUORTEN TIETOTEKNIIKAN JA MATKAPUHELIMEN KÄYTTÖ	5
2.1. TIETOTEKNIIKAN JA MATKAPUHELIMEN KÄYTÖN AKTIIVISUUS.....	6
2.1.1. <i>Matkapuhelin</i>	7
2.1.2. <i>Tietokone</i>	7
2.1.3. <i>Internet</i>	7
2.1.4. <i>Sähköposti</i>	8
3. NUORET JA SÄHKÖPOSTI	8
3.1. MITÄ KAUTTA NUORI ON HANKKINUT SÄHKÖPOSTIOSOITTEEN?	8
3.2. MILLAISILLA NUORELLA EI OLE SÄHKÖPOSTIOSOITETTA?	9
4. MISSÄ NUORET PÄÄASIALLISTIMMIN KÄYTTÄVÄT INTERNETIÄ JA SÄHKÖPOSTIA?	9
5. MIHIN NUORET KÄYTTÄVÄT TIETOKONETTA?	12
6. MIKSI NUORI EI KÄYTÄ INTERNETIÄ TAI SÄHKÖPOSTIA?	14
7. NUORTEN NÄKEMYKSET OMASTA AMMATILLISESTA TULEVAISUUDESTAAN	15
7.1. MITKÄ ASIAT VAIKUTTAVAT TULEVAISUUDEN TYÖNSAANTIIN	15
7.2. INFORMAATIOTEKNIIKAN KIINNOSTAVUUS AMMATTIALANA	17
8. NUORTEN MUUTTOHALUKKUUS, ASUINPAIKKATOIVEET JA TIETOTEKNIikka	18
9. NUORTEN ASEENTEET TIETOYHTEISKUNTAAN KOHTAAN	19
10. NUORTEN YHTEISKUNNALLINEN OSALLISTUMINEN JA TIETOTEKNIikka	22
11. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	24
12. LIITTEET	27
12.1. TUTKIMUSKUNNAT	27
12.2. KYSELYLOMAKE	28

1. Johdanto

Menneitä lähivuosia ja nykyaikaa koettelevat suuret muutokset niin yhteiskunnan kuin yksilöidenkin tasolla. Muutokset ovat kiteytyneet ennen kaikkea yhteiskunnan taloudelliseen, rakenteelliseen ja henkiseen murrokseen. Globalisoituminen, tietoteknologia ja kilpailu kuvaavat termeinä tilannetta, jotka ovat nyt vallalla yhteiskunnassa. Teollisesta yhteiskuntajärjestyksestä informaatioyhteiskuntaan siirtyminen ei suinkaan merkitse murrosta vain teknisesti ja teknologian käsitteillä, vaan myös toiminnan muutosta sosiaalisella ja henkisellä tasoilla. Tieto, taito, luovuus, kommunikaatio ja kulttuuri ovat avainsanoja nykyisessä yhteiskunnassa selviämiseen.

Tämän raportin tarkoituksena on kuvata Nuorten Suomi 2001 -tutkimushankkeen aineistoon pohjaten nuorten aikuisten tietotekniikan käyttöä, valmiuksia siihen sekä heidän tietoyhteiskunta-asenteitaan. Asiaan on paneuduttu Sitran, Suomen Kuntaliiton ja Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssin toimesta. Raportti palvelee kaikkien näiden tahojen tarpeita erittäin ajankohdallisen ja kiinnostavan asian ympärillä.

Sitra julkaisi kansallisen tietoyhteiskuntastrategiansa vuonna 1998. Alusta lähtien kuvassa on ollut mukana kysymys siitä, miten eri väestöosat pääsevät mukaan tietoyhteiskuntakehitykseen. Tämä tuo väistämättä mukaan myös nuoret ja heidän kiinnostuksensa tietoyhteiskuntaan. Paitsi nuoret aikuiset, on toinen Sitraa ja Nuorten Suomi -hanketta yhdistävä tekijä myös tietotekniikan yhteys paikalliseen toimintaan, siihen toimintaan, jota tehdään ja toteutetaan paikallisissa, kuntalaisia lähellä olevissa ympäristöissä. Sillä pyritään palveluiden saatavuuden parantamiseen ja demokratian vahvistamiseen kuntalaisten omaan aktiivisuuteen panostaen. Tätä tietoyhteiskuntaan liittyvää näkökulmaa on pyritty kehittämään erityisesti Sitran toteuttamassa Oppivat seutukunnat -tietoyhteiskuntaprojektissa (OSKU). Aihe-alueina nuorten käsitykset paikallisuudesta, kuntien palveluista ja kuntademokratiasta ovat myös Nuorten Suomi 2001 -hankkeen erittäin tärkeitä mielenkiinnon kohteita.

1.1. Nuorten Suomi 2001 -tutkimushankkeen ja tutkimusaineiston kuvaus

Nuorten Suomi 2001 -hankkeen tavoitteena on selvittää 18 - 26-vuotiaiden nuorten aikuisten mielipiteitä ja käsityksiä omasta kotikunnastaan. Selvityksen kohteena ovat nuorten käsitykset kuntien palveluista sekä kunnallisen demokratian toimivuudesta. Pääkysymyksiä hankkeessa ovat mm., ovatko nuoret tyytyväisiä kuntien palveluihin, miten nuoret käyttävät eri vaikuttamiskeinoja paikallisessa päätöksenteossa ja miten kunnalliseen päätöksentekoon ja palvelutuotantoon luotetaan ja suhtaudutaan. Uuden tutkimuskokonaisuuden muodostavat kysymykset nuorten suhtautumisesta tietotekniikkaan ja sen käyttöön sekä siihen liittyvään yhteiskunnalliseen kehitykseen.

Nuorten Suomi 2001 on Suomen Kuntaliiton, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssin ja Sitran yhteistyöhanke. Vuonna 1996 käynnistyneen hankkeen aikaisemmat tiedonkeruut on toteutettu vuosina 1996 ja 1998. Näiden tutkimuskierrosten tulokset on raportoitu seuraavissa julkaisuissa:

Nuorten ääni? (1996). Acta nro 65. Suomen Kuntaliitto ja Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry. Helsinki.

Nuorten kunta-arviot (1996). Acta nro 69. Suomen Kuntaliitto ja Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry. Helsinki.

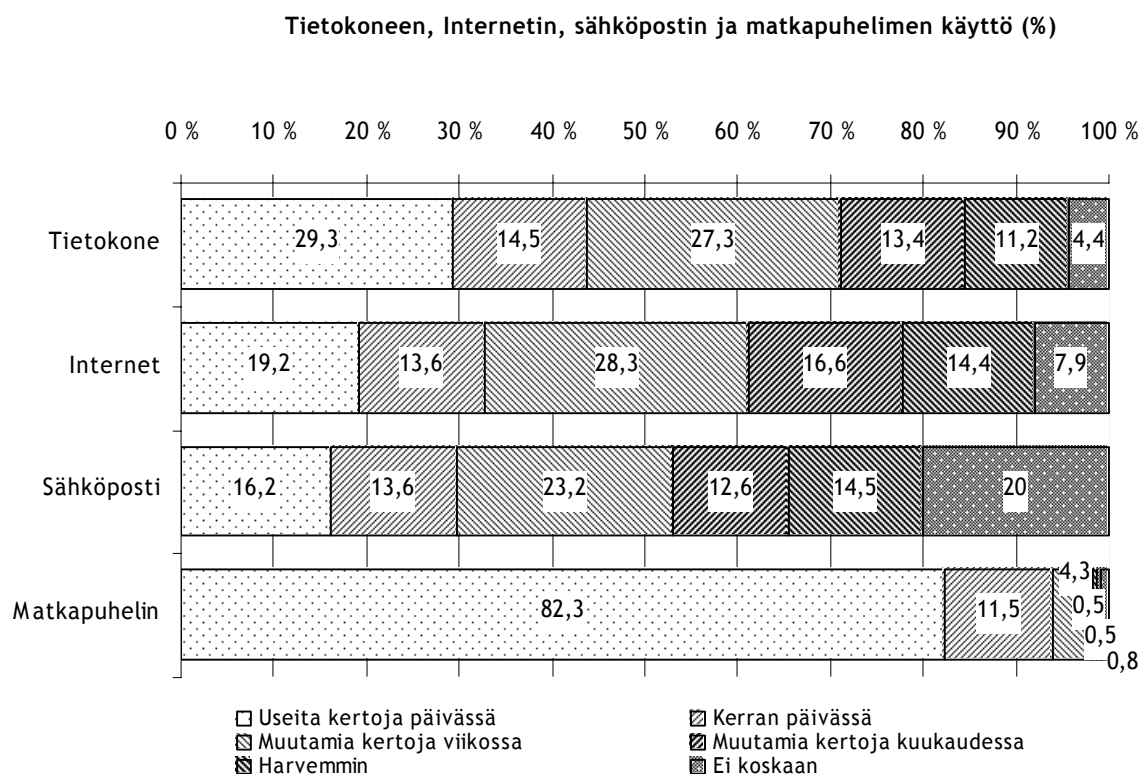
Elämän eväät (1997). Acta nro 73. Suomen Kuntaliitto ja Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry. Helsinki.

Osallistumisen (h)aaave (1997). Acta nro 80. Suomen Kuntaliitto ja Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry. Helsinki.

Tutkimusaineiston pohjana olevan kyselyn perusjoukkoon kuului 18 - 26-vuotiaita nuoria 47 kunnassa ympäri Suomea. Kaiken kaikkiaan kysely lähetettiin 8 165 henkilölle. Aineiston keräsi Suomen Kuntaliiton Kuntakehitys ja tutkimus -yksikkö postikyselyä 17. syyskuuta ja 15. joulukuuta 2001 välisenä aikana. Lomakkeen palautti hyväksytysti 3 990 vastaajaa, joten kyselyn vastausprosentti oli 49,7.

2. Nuorten tietotekniikan ja matkapuhelimen käyttö

Tässä osiossa tarkastellaan nuorten tietotekniikan käyttöä sen mukaan, mitä tietotekniikkavälineitä nuoret käyttävät ja miten aktiivisesti. Nuoret ovat tulosten mukaan erittäin ahkeria tietotekniikan käyttäjiä. Lähes kaikki (99,2 %) vastanneista käyttävät matkapuhelinta. Myös tietokoneen ja Internetin käyttäjiksi ilmoittautuu lähes jokainen. Tietokonetta ei oman ilmoituksensa mukaan käytä lainkaan kuin neljä ja Internetiä kahdeksan prosenttia vastanneista nuorista. Vähimmälle käytölle nuorten keskuudessa jää kysytyistä sähköposti, jota sitäkin käyttää kuitenkin kahdeksan nuorta kymmenestä.

Kuvio 1.

Kun tarkastellaan nuorten tietotekniikan ja matkapuhelimen käyttöä **pelkistetysti asteikolla käyttää - ei käytä jotain po. välineistä**, on tuloksista havaittavissa, että nuorimmat vastanneet eli alle 20-vuotiaat ovat näin mitattuna innokkaimpia tietotekniikan käyttäjiä. Tulosten mukaan kaikkien kysytyjen tekijöiden kohdalla tämä ikäryhmä käytti useimmin tietotekniikkaa. Erot eri ikäryhmien välillä muodostuivat myös tilastollisesti merkitseviksi. Näin oli lukuun ottamatta matkapuhelinta, jonka käyttöerot ikäluokkien välillä jäivät erittäin pieniksi.

Matkapuhelimen käyttö osoittautuu vähiten erotteluvaksi myös sukupuolten välisessä tarkastelussa, sen käytön kohdalla ei siis juurikaan esiintynyt käyttöaktiivisuuteen liittyviä eroja. Muutenkin erot miesten ja naisten tietokoneen, Internetin ja sähköpostin käytön suhteen jäivät vähäisiksi.

Tietokoneen, Internetin ja sähköpostin käyttöön vaikuttavat tulosten mukaan sukupuolta ja ikää enemmän nuoren koulutustausta ja kokopäiväinen toiminta. Käyttäjiksi valikoituvat tämän perusteella useammin muut kuin työttömänä olevat tai vain peruskoulun käyneet. Tosin sanoen korkeampi koulutustaso ja paikka opiskelu- ja työelämässä ovat varmemmin käyttäjän taustaominaisuuksia. Matkapuhelimen kohdalla ei tämän kaltaista eroa esiintynyt.

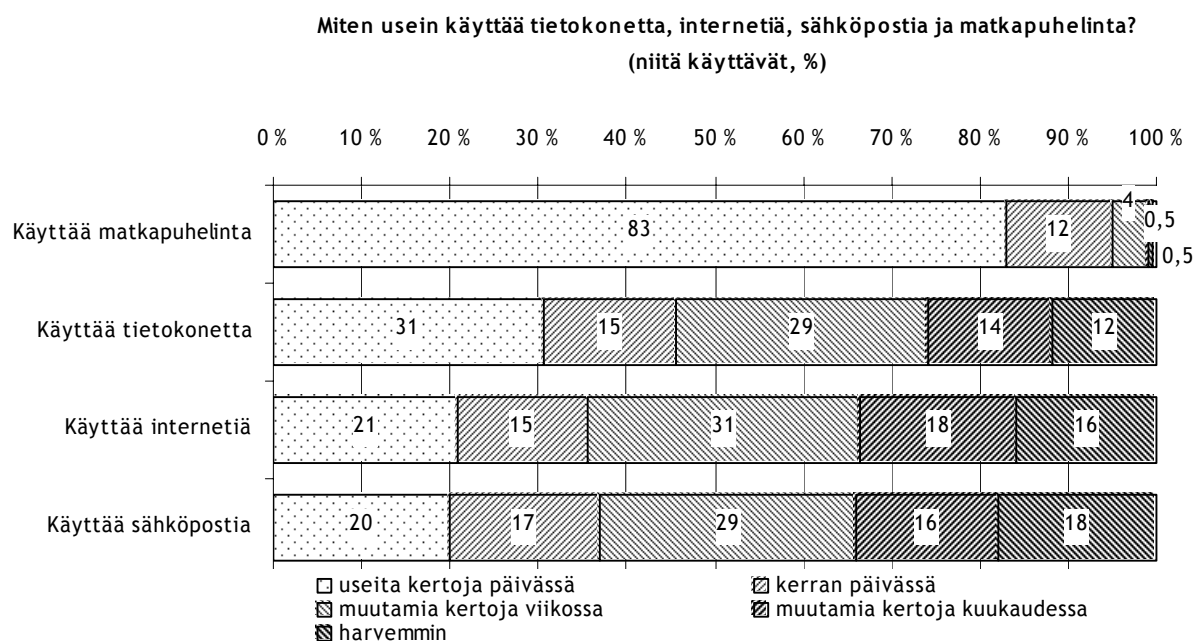
Vastaajan perhetilanteella oli siltäkin vaikutusta tietotekniikan käyttöön. Tulosten perusteella etenkin se, onko perheessä lapsia, vaikuttaa. Yksin asuvat, vanhempien luona vielä asuvat sekä lapsettomat avo- ja avioparit käyttävät lapsiperheitä useammin tietokonetta, Internetiä ja sähköpostia. Jälleen sen sijaan matkapuhelimen osalta ei tätä ollut havaittavissa.

Suuremmissa, yli 20 000 asukkaan kunnissa ja kaupunkimaisissa kunnissa nuorten aktiivisuus tietotekniikan käyttöön näytti olevan hieman suurempaa kuin tätä pienemmissä kunnissa. Matkapuhelimen kohdalla tätä eroa ei taaskaan esiintynyt.

2.1. Tietotekniikan ja matkapuhelimen käytön aktiivisuus

Nuoret saivat vastattavakseen kysymyksen siitä, miten usein he käyttävät erilaisia tietoteknisiä välineitä. Vastausvaihtoehdot vaihtelivat välillä ”useita kertoja päivässä” - ”en käytä lainkaan”. Seuraavassa tarkastellaan tuloksia vain niiden vastanneiden osalta, jotka ilmoittivat käyttävänsä tietokonetta, Internetiä tai sähköpostia. Matkapuhelimen osalta ei tätä luokitte-
lu tehdä, koska käyttäjäryhmien välisillä eroilla ei ollut tilastollista merkitsevyyttä.

Vastaajat luokiteltiin neljään ryhmään käyttötiheyden perusteella. **Tehokäyttäjiksi** (vastanneista 19,5 %) luokiteltiin ne nuoret, joille tietotekniikka oli mukana toiminnassa useita kertoja päivässä, mutta vähintään ainakin kerran päivässä. **Aktiivikäyttäjiksi** (vastanneista 41,6 %) olivat ne nuoret, jotka ilmoittivat käyttävänsä tietotekniikkaa muutamia kertoja viikossa. **Satunnaiskäyttäjänuoria** (vastanneista 32,1 %) olivat puolestaan muutamia kertoja kuukaudessa tai sitä harvemmin tietokonetta, Internetiä, sähköpostia tai matkapuhelinta käyttävät nuoret. **Passiivikäyttäjänuoriksi** (vastanneista 6,8 %) luokiteltiin tietotekniikkaa vielä tätäkin harvemmin käyttävät.

Kuvio 2.

2.1.1. Matkapuhelin

Nuoret käyttivät tietoteknisistä välineistä matkapuhelinta ylivoimaisesti aktiivisimmin ja useimmin (vaikka, kuten edellä todettiin, sen käyttäjiä ei luokiteltu eri ryhmiin). Useita kertoja tai ainakin kerran päivässä sitä käytti 95 % vastanneista ja vain yksi prosentti puolestaan harvemmin kuin muutamia kertoja kuukaudessa. Käyttöaktiivisuus ei eronnut eri taustamuuttujilla tarkasteltuna tilastollisesti merkitsevästi kuin yhden taustamuuttujan kohdalla. Tämä oli vastaajan kokopäiväinen toiminta. Työttömän nuoren matkapuhelimen käyttötiheys ei noussut samalle tasolle kuin työssä käyvillä tai opiskelevilla nuorilla.

2.1.2. Tietokone

Tehokäyttäjiä	29,3 %
Aktiivikäyttäjiä	41,8 %
Satunnaiskäyttäjiä	24,6 %
Passiivikäyttäjiä	4,4 %

Tietokoneen käyttöaktiivisuus näyttää tulosten mukaan olevan vahvasti ikä- ja sukupuolisidonainen asia, mikä näkyy myös tilastollisessa merkitsevyydessä. Useimmin tietokoneen tehokäyttäjä löytyi 24 - 26-vuotiaiden ikäluokasta (36 %), mutta lähes yhtä usein ikäluokasta 21 - 23-vuotiaat (30 %). Alle 20-vuotiaista harvempi nuori voitiin sijoittaa tuohon luokkaan, sillä tehokäyttäjiä heissä oli 23 %. Nuorin ikäluokka oli sen sijaan enemmistönä tarkasteltaessa aktiivikäyttäjiä, sillä puolet heistä kuului tähän luokkaan, 21 - 23-vuotiaista 41 % ja 24 - 26-vuotiaista puolestaan noin joka kolmas. Satunnaiskäyttäjien ryhmä koostui tasaisimmin kaikkien ikäluokkiin kuuluvista (noin 25 %). Passiivikäyttäjiä oli eniten yli 24-vuotiaissa (7 %).

Miehet erottuivat naisia hieman aktiivisemmiksi tietokoneen käyttäjiksi. Tehokäyttäjiksi miehistä luokiteltiin 37 % ja naisista 23 %, sen sijaan naiset olivat useammin kuin miehet aktiivikäyttäjiä. Passiivikäyttäjien osuudet olivat lähes samansuuruiset, miehistä siihen kuului viisi ja naisista neljä prosenttia.

Muiden taustamuuttujien vaikutus tietokoneen käyttöaktiivisuuteen oli sekin selkeä. Siihen vaikuttivat sekä vastaajan koulutustausta, perhetilanne ja kokopäiväinen toiminta. Vain peruskoulun suorittaneista 20 % oli tehokäyttäjiä, ylioppilaista puolestaan 43 %. Toisessa ääripäässä, passiivikäyttäjien keskuudessa, olivat vastaavat osuudet 10 % ja 1 %. Perhetilanteeltaan yksin asuvat sekä avo- tai avioparit, joilla ei ole lapsia, ovat suurimmat ryhmät tehokäyttäjien keskuudessa. Aktiivikäyttäjistä useimmat ovat sen sijaan vanhempien luona asuvia. Passiivisimmat käyttäjät löytyvät lapsiperheistä. Opiskelijat muodostivat enemmistön sekä teho- että aktiivikäyttäjissä. Heistä kolmannes oli tehokäyttäjiä ja 54 % aktiivikäyttäjiä. Työssä käyvistä 30 % kuului erittäin tehokkaasti tietokonetta käyttäviin ja noin joka kolmas aktiivikäyttäjiiin. Työttömät nuoret olivat useimmin satunnaiskäyttäjiä (41 %). Työssä käyvistä kuusi ja työttömistä seitsemän prosenttia kuului passiivikäyttäjiiin, opiskelijoista vain muutama.

2.1.3. Internet

Tehokäyttäjiä	19,2 %
Aktiivikäyttäjiä	41,9 %
Satunnaiskäyttäjiä	31,0 %
Passiivikäyttäjiä	7,9 %

Internetin aktiivikäyttäjät ovat käyttäjäprofiililtaan hyvin samanlaisia kuin tietokoneenkin käyttäjät. Ikäryhmittäin tarkasteltuna useimmin tehokäyttäjiä olivat jälleen yli 23-vuotiaat, joskin ero 21 - 23-vuotiaiden ryhmään verrattuna ei ollut aivan yhtä suuri kuin tietokoneen kohdalla. Tehokäyttäjiä oli nuorimmassa ikäryhmässä 15 % ja vastaavasti noin joka viides 21 - 23-vuotiaista ja joka neljäs 24 - 26-vuotiaista. Aktiivikäyttäjiä oli Internetinkin kohdalla eniten alle 20-vuotiaissa ja jälleen satunnaiskäyttäjien ryhmä muodostui melko tasaisesti kaikkien ikäryhmien nuorista. Passiivisiksi Internetin käyttäjiksi luokiteltavia oli eniten vanhimmissa eli yli 24-vuotiaiden keskuudessa (14 %).

Miehet ovat myös Internetin käytössä naisia aktiivisempia. Naisista 15 % ja miehistä 24 % luokiteltiin Internetin tehokäyttäjiksi. Naiset olivat tyypillisimmillään aktiivikäyttäjiä (46 %). Passiivikäyttäjiä oli sekä miehissä että naisissa lähes samantasoisesti, eli noin joka kymmenes mies ja noin seitsemän prosenttia vastanneista naisista kuului tuohon luokkaan.

Muista käyttäjäprofiilia valottavista taustamuuttujista jälleen perheelliset avo- tai avioparit ja yksinhuoltajat erottuvat selvemmin niiksi, jotka eivät ole aktiivisimmassa Internetin käyttäjäjoukossa. Sama toteamus koskee myös vähiten koulutettuja ja työmarkkina-asetaltaan työttömiä nuoria. Esimerkiksi työttömistä vain kahdeksan prosenttia on Internetin tehokäyttäjiiä, opiskelijoista puolestaan joka neljäs ja työssä käyvistä joka viides. Opiskelijoiden aktiivisuus näkyy myös siinä, että aktiivikäyttäjiin heistä kuului lähes 60 %, työssä käyvistä ja työttömistä noin joka kolmas. Työttömät ovat useimmin Internetin satunnaiskäyttäjiä, sillä 45 % heistä sijoittui tuohon ryhmään. Jälleen työssä käyvät ja työttömät olivat useimmin passiivikäyttäjiä.

2.1.4. Sähköposti

Tehokäyttäjiiä	16,2 %
Aktiivikäyttäjiiä	36,8 %
Satunnaiskäyttäjiiä	27,0 %
Passiivikäyttäjiiä	20,0 %

Sähköpostia käyttäviksi ilmoittautui kaikista vastanneista 80 %. Vastanneista noin 79 %:lla oli käytettävissään oma sähköpostiosoite. Internetiä ilmoitti käyttävänsä 92 % vastanneista. Tämä erotus tarkoittaa, että 13 % nuorista oli sellaisia, jotka eivät Internetin käytöstä huolimatta käytä sähköpostia.

Nuorimmat tutkimusjoukkoon kuuluvat käyttävät vähiten myös sähköpostia, eniten puolestaan jälleen vanhimmat eli yli 24-vuotiaat. Vaikka sukupuolten välinen ero sähköpostin käytössä muodostui tilastollisesti merkitseväksi, oli tehokäyttäjien välinen ero kuitenkin erittäin pieni. Miehistä 19 % ja naisista 14 % kuului tähän ryhmään. Huomattavasti suurempi ero muodostui aktiivikäyttäjien ryhmässä, jossa naiset muodostivat puolestaan selvän enemmistön miehiin verrattuna. Naisista tähän joukkoon kuului 42 ja miehistä 31 %. Satunnaisesti Internetiä käyttäviä oli sekä miesten että naisten keskuudessa noin joka neljäs, passiivikäyttäjiiä puolestaan noin joka viides.

Lapsi- ja yksinhuoltajaperheissä myös sähköpostin käyttö oli tulosten mukaan muita vähäisempää, peräti 40 % perheellisistä kuului passiivikäyttäjiin. Yksin asuvat olivat puolestaan selvästi aktiivisin ryhmä. Myös koulutustaso ja työmarkkina-asema korreloivat siihen, missä määrin Internetiä käytetään. Mitä koulutetumpi tai jo työuralle siirtynyt vastannut oli, sitä varmemmin hän kuului ahkerasti Internetiä käyttäviin. Työssä käyvistä ja opiskelijoista molemmista lähes joka viides oli tehokäyttäjiksi luokiteltavia. Työttömistä nuorista sen sijaan vain kuusi prosenttia oli tehokäyttäjiiä, mutta lähes joka kolmas käyttää sähköpostia harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Kuitenkin myös työssä käyvistä passiivisiksi sähköpostien kirjoittajiksi ja vastaanottajiksi osoittautui 30 %. Opiskelijoiden keskuudessa vastaava osuus oli vain viisi prosenttia.

3. Nuoret ja sähköposti

3.1. Mitä kautta nuori on hankkinut sähköpostiosoitteen?

Vastanneista nuorista 79 %:lla on oma sähköpostiosoite. Useimmin se on nk. ilmaisosoite (53 %). Toiseksi yleisimmin nuoret ovat saaneet käyttöönsä oman osoitteen joko opiskelu- tai työpaikan kautta. Noin joka kolmas nuori omistaa tätä kautta saadun osoitteen. Hankitut Internet-liittymän kautta saatua sähköpostiosoitetta käyttää yksi nuori kymmenestä.

Tietotekniikan tehokäyttäjistä lähes puolet käyttää työ- tai opiskelupaikan kautta saatua osoitetta. Ilmaisosoitetta tehokäyttäjistä ensisijaisimmin käyttää joka kolmas. Aktiivi- ja satunnaiskäyttäjät ovat useimmin saaneet sähköpostiosoitteensa joltakin ilmaistaholta. Työ- tai

opiskelupaikka sen on tarjonnut näistä aktiivikäyttäjistä 31 %:lle ja satunnaiskäyttäjistä 26 %:lle.

Alle 20-vuotiaille ilmaisosoite on selvästi tärkein väylä käyttää sähköpostia. Työ- ja opiskelupaikka oli sitä tärkeämpi sähköpostiosoitteen tarjoaja, mitä vanhemmasta vastanneesta oli kyse. Myös naiset käyttävät miehiä useammin ilmaissähköpostiosoitetta, miehet puolestaan Internet-liittymän kautta saatua osoitetta. Sen sijaan työ- tai opiskelupaikka oli niin miehille kuin naisillekin yhtä tärkeä sähköpostin käytön mahdollistaja, sillä noin kolmannes sekä miehistä että naisista käyttää sieltä saatua osoitetta.

Ilmaisosoite on selvästi tärkein väylä käyttää sähköpostia etenkin työttömänä oleville. Noin 77 % heistä käyttää ilmaisosoitetta, työssä käyvistä ja opiskelijoista puolestaan noin puolet. Koulun ja työpaikan kautta saatu sähköpostiosoite on yleisemmin käytössä suuremmissa kunnissa asuvien nuorten keskuudessa, Internet-liittymän kautta saatu puolestaan asukasluvultaan pienimmissä kunnissa asuvilla. Ilmaisliittymän osalta ei vastaavia eroja ollut havaittavissa. Sen sijaan alueellisesti ilmaisosoitetta käyttävät useimmin itäisessä Suomessa asuvat nuoret.

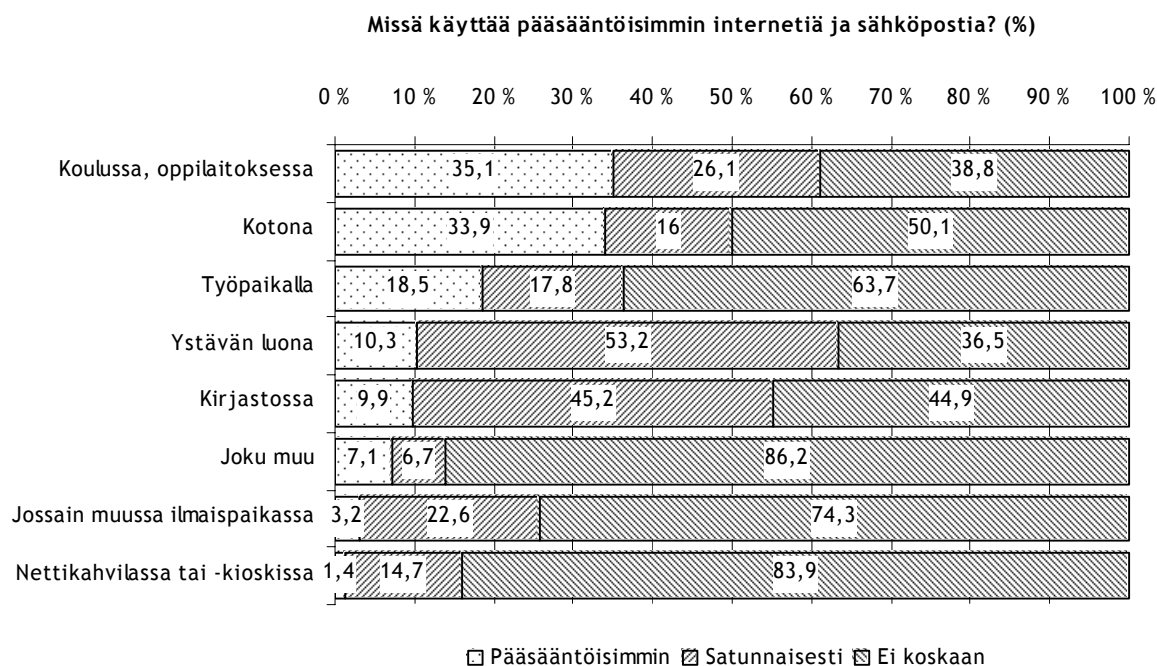
3.2. Millaisella nuorella ei ole sähköpostiosoitetta?

Vastanneista nuorista 21 % ilmoitti, ettei heillä ole omaa sähköpostiosoitetta. Sähköpostiosoitteen puuttuminen oli sitä yleisempää, mitä vanhemmasta vastaajasta oli kysymys, niinpä useimmin sähköpostiosoitetta ei ollut yli 24-vuotiailla (41 %). Tähän joukkoon kuului hieman enemmän miehiä kuin naisia, vaikkakaan ero ei ollut kovin suuri. Useimmin tähän joukkoon kuulunut nuori asuu vanhempiensa kanssa (34 %). Sähköpostiosoitteen puuttuminen on selvästi yleisintä peruskoulutukseltaan vain peruskoulun suorittaneiden ja ammatilliselta koulutukseltaan ammattikoulun tai -kurssin suorittaneiden keskuudessa. Noin 14 % opiskelijoista ja 11 % työttömistä ilmoitti, ettei omista omaa sähköpostiosoitetta.

4. Missä nuoret pääasiallisimmin käyttävät Internetiä ja sähköpostia?

Internetiä ja sähköpostia käytetään tulosten mukaan pääasiallisimmin kotona, koulussa, opiskelupaikalla tai työpaikalla. Muut paikat, kuten nettikahvilat ja erilaiset ilmaispaikat, jäivät näille suosiossa, vaikka pääsääntöisimmin esimerkiksi kirjastossa niitä ilmoittaa käyttävänsä noin joka kymmenes vastannut. Mielenkiintoinen havainto oli, että ystävien luona Internetiä ja sähköpostia useimmin käyttävien osuus oli vielä suurempi kuin esimerkiksi kirjastossa käyttävien.

Erilaisilla vastaajan taustamuuttujilla ja -tekijöillä on luonnollisesti merkittävä vaikutus siihen, missä sähköpostia ja Internetiä käytetään. Niinpä on selvää, että opiskelijat käyttävät niitä useasti oppilaitoksissaan ja että työssä käyville työpaikka on merkittävä paikka, jossa Internetiä tai sähköpostia hyödynnetään. Seuraavassa kuviossa on esitetty Internetin ja sähköpostin käyttöpaikat kaikkien vastanneiden osalta.

Kuvio 3.

Kotona Internetiä ja sähköpostia pääsääntöisimmin käyttävät ovat useimmin iältään alle 20-vuotiaita. Lähes puolet heistä kuuluu tuohon ikäluokkaan. 21 - 23- ja 24 - 26-vuotiaita kotikäyttäjissä oli molempia noin 25 %. Sukupuolijakauma osoitti, että kotikäyttäjissä on miehiä ja naisia saman verran. Lähes puolet kotikäyttäjistä on vanhempiensa luona asuvia. Useimmilla heistä pääasialliset tulot muodostuvat palkkatuloista, opintotuesta tai vanhemmilta saadusta taloudellisesta tuesta. Opiskelijoita tästä ryhmästä on noin 47 % ja työssä käyviä 33 %.

Koulussa tai opiskelupaikassa Internetiä ja sähköpostia pääsääntöisimmin käyttävä on luonnollisesti useimmin kokopäiväinen opiskelija (87 %). Ikäjakaumaltaan tämä joukko painottuu kotikäyttäjiin verrattuna jo hieman vanhempiin, vaikkakin alle 20-vuotiaiden osuus heissä on edelleen suurin (45 %) verrattuna seuraavaksi vanhempaan ikäryhmään eli 21 - 23-vuotiaisiin (36 %). Toisin kuin kotikäyttäjien kohdalla, naiset ovat koulu- ja opiskelupaikkakäyttäjissä enemmistönä. Myös asumistilanteeltaan tämä joukko erosi edellisestä: useimmin he ovat yksin- ja vuokra-asujia. Pääosa käytettävissä olevista tuloista tulee opintotuesta.

Työpaikalla Internetiä ja sähköpostia pääsääntöisimmin käyttävien profiili eroaa jo selvästi koti- ja koulukäyttäjistä. Sukupuoleltaan he ovat lähes yhtä usein miehiä kuin naisia, mutta iältään jo selvästi tämän tutkimusjoukon vanhimpia eli yli 24-vuotiaita. Perhetilanteista avo- tai avioliitto on siten jo selvästi yleisempi (39 %) tässä joukossa, vaikka myös yksin asuvien osuus nousee sekin noin 25 %:iin. Vaikka vuokra-asunto on yleisin asumismuoto, näkyy ”vakiintunut” elämäntilanne omistusasumisen yleistymisenä. Valtaosa tästä ryhmästä saa pääasiallisimmat tulonsa luonnollisesti palkkatuloista.

Erilaisissa ilmaispaiikoissa Internetiä tai sähköpostia pääsääntöisimmin käyttävä ryhmä painottuu iältään jälleen nuorimpiin, joita ryhmään kuului 40 %. Sukupuoleltaan ilmaispaiikkakäyttäjä oli useimmin nainen. Useimmat heistä asuvat vanhempiensa luona tai yksin omissa talouksissa. Pääosa käytettävissä olevista tuloista tällä ryhmällä muodostuu palkkatuloista tai opintotuesta, mutta aiempiin käyttäjäryhmiin verrattuna joukkoon kuuluu usein myös työttömyyskorvauksesta tulonsa saavia. Niinpä ilmaispaiikkakäyttäjän profiiliin kuuluu usein se, että hän on työttömänä.

Nuori, joka ei käytä Internetiä tai sähköpostia koskaan kotona, koulussa, opiskelupaikassa tai työpaikalla mutta pääsääntöisimmin **vain ilmaispaiikassa**, on tulosten mukaan useimmin yli

24-vuotias, nainen sekä työelämässä (50 %). Työttömiä tässä joukossa on 25 %, mutta opiskelijoita vain 4 %. Näille henkilöille merkittävin ilmaispaikka on kirjasto.

Käyttää Internetiä ja sähköpostia pääsääntöisimmin	1. tärkein muu paikka	2. tärkein muu paikka	3. tärkein muu paikka
Koti	Ilmaispaikka	Koulu	Työ
Koulu tai opiskelupaikka	Ilmaispaikka	Koti	Työ
Työpaikka	Ilmaispaikka	Koti	Koulu
Ilmaispaikka	Koulu	Työ	Koti

Taulukko 1. Pääsääntöisimmin kotona, opiskelupaikalla, työpaikalla tai ilmaispaikassa Internetiä tai sähköpostia käyttävien muut käyttöpaikat.

Taulukko osoittaa, että erilaiset ilmaispaikat ovat merkittäviä tietotekniikan käytön mahdollistajina. Eri käyttäjäryhmille useimmin muu paikka käyttää Internetiä tai sähköpostia löytyy nimenomaan jostain ilmaispaikasta. Erityisesti kirjaston merkitys on tässä yhteydessä huomattava.

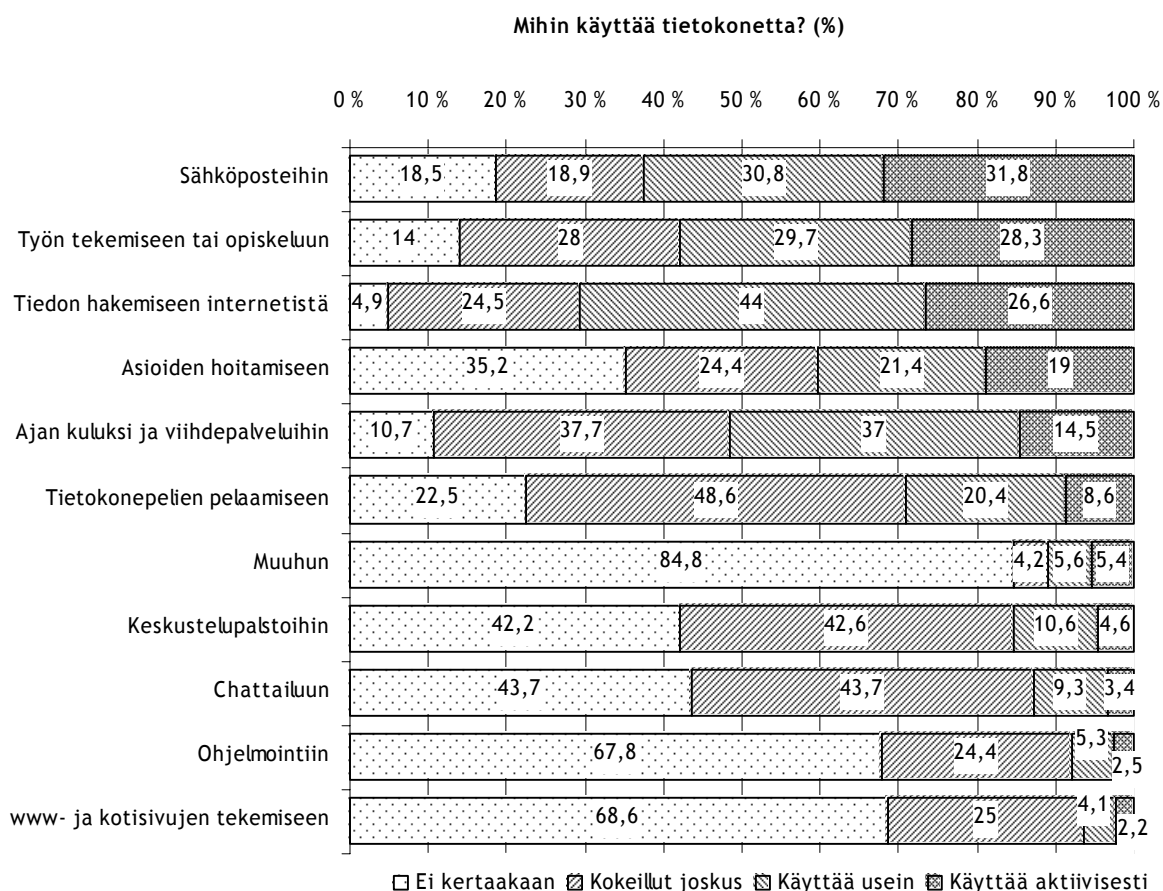
	Tehokäyttäjä		Aktiivikäyttäjä		Satunnaiskäyttäjä		Passiivikäyttäjä	
	Pääsääntöisesti	Ei koskaan	Pääsääntöisesti	Ei koskaan	Pääsääntöisesti	Ei koskaan	Pääsääntöisesti	Ei koskaan
Koti	48	27	42	39	20	70	1	97
Opiskelupaikka	47	26	49	25	16	28	1	86
Työpaikka	45	38	17	64	8	74	1	93
Ilmaispaikka	11	20	14	18	31	18	5	68

Taulukko 2. Tietotekniikan teho-, aktiivi-, satunnais- ja passiivikäyttäjien Internetin ja sähköpostin käyttöpaikat (% pääsääntöisesti ja ei koskaan).

Yllä oleva taulukko puolestaan osoittaa, että tietotekniikan aktiivinen käyttö lisää aktiivisuutta käyttäen sitä eri muodoissaan myös muualla kuin vain pääsääntöisimmässä paikassa eli kotona, opiskelupaikassa tai työpaikalla. Teho- ja aktiivikäyttäjien aktiivisuus ilmenee siten erityisesti siinä, että niin kotona kuin työssä ja opiskelupaikalla sähköposti ja Internet ovat käytössä. Mielenkiintoista oli havaita, että tehokäyttäjien keskuudessa noin joka kymmenes nuori käyttää pääsääntöisimmin jotain ilmaispaikkaa ja vailla merkitystä käyttöpaikkana ne ovat vain joka viidennelle nuorelle. Myös satunnaiskäyttäjille ilmaispaikoilla näyttää olevan tärkeä merkitys tarkasteltaessa tietotekniikan käytön pariin pääsyä. Peräti joka kolmas heistä nimeää ilmaispaikkeen tärkeimmäksi käyttöpaikakseen. Toisaalta vaikka passiivikäyttäjille ei mikään käyttöpaikka ollut kovin merkittävä, nousevat niistä useimmin pääsääntöisesti käytetyiksi ilmaisen käyttömahdollisuuden ja laitteen tarjoavat paikat.

5. Mihin nuoret käyttävät tietokonetta?

Nuorille esitetyistä tietokoneen erilaisista käyttömahdollisuuksista erottui selvä neljän kärki. Useimmin ja aktiivisimmin tietokonetta käytetään tiedon hakemiseen Internetistä, sähköposteihin, työn tekemiseen ja opiskeluun sekä erilaiseen ajanvietteeseen liittyen. Näistä ensiksi mainittua käyttää joko aktiivisesti tai usein noin 70 % ja sähköpostia noin 63 % vastanneista. Vähiten hyödynnettyjä ovat puolestaan www- ja kotisivujen tekeminen, ohjelmointi, chattailu, keskustelupalstat sekä tietokonepelien pelaaminen. Myös asioiden hoitaminen, kuten esim. pankkipalvelujen hyödyntäminen Internetin kautta, jää melko vähälle osalle nuorten tietokoneen käytössä.

Kuvio 4.

Se, mihin nuoret käyttävät tietokonetta, eroaa tarkasteltaessa eri ikäryhmiä. Eroavaisuuksia oli havaittavissa myös miesten ja naisten välillä. Nuorimmilla, alle 20-vuotiailla, tietokoneen käytöllä on selvemmin ”viihdyttävä” funktio ja se painottuu useammin esimerkiksi tietokonepelien pelaamiseen ja muuhun ajanviettoon. Etenkin yli 24-vuotiaille se on jo paljon useammin väline tehdä työtä tai vaikkapa lähettää sähköposteja. Nämä tekijät korostuivat myös naisten ja miesten välisessä vertailussa, naisille tietokoneen hyötykäyttö oli aktiivitasolla yleisempää kuin miehillä. Naiset ovat myös miehiä innokkaampia tiedon etsijöitä Internetistä. Sama koski myös tietokoneen käyttöä työn tekemiseen ja opiskelun apuvälineenä. Miehet sen sijaan käyttävät naisia useammin tietokonetta ohjelmointiin, keskustelupalstoihin ja kotisivujen tekemiseen.

	Tehokäyttäjä		Aktiivikäyttäjä		Satunnaiskäyttäjä		Passiivikäyttäjä	
	Usein tai aktiivisesti	Ei koskaan	Usein tai aktiivisesti	Ei koskaan	Usein tai aktiivisesti	Ei koskaan	Usein tai aktiivisesti	Ei koskaan
Tiedonhakuun	96	0	88	0	45	5	1	49
Työntekoon ja opiskeluun	87	4	67	6	35	23	4	96
Asioiden hoitamiseen	75	9	45	26	21	80	6	95
Viihdepalveluihin	78	22	60	4	33	15	4	96
Tietokonepeleihin	36	15	30	21	26	25	12	42
Sähköposteihin	97	0	84	3	26	38	1	85
Keskustelupalstoihin	32	22	15	33	8	57	1	88
Chattailuun	21	29	13	35	9	55	1	89
Ohjelmointiin	21	42	6	66	3	81	0	94
Www-sivujen tekemiseen	21	39	4	67	2	83	0	95

Taulukko 3. Mihin eri tietotekniikan käyttäjäryhmät käyttävät tietokonetta? (Usein ja aktiivisesti sekä ei koskaan käyttävät, %.)

Eri käyttäjäryhmien tietotekniikan käyttö ja sen monipuolisuus vaihtelevat hyvin huomattavasti. Sekä teho- että aktiivikäyttäjille on tyypillistä hyvin monipuolinen tietokoneen hyödyntäminen. Niinpä valtaosa eri käyttömahdollisuuksista on noilla käyttäjäryhmillä aktiivisessa käytössä. Harvimminkin käytettyjä teho- ja aktiivikäyttäjienkin keskuudessa ovat www-sivujen tekeminen, ohjelmointi sekä chattailu. Erityisen selvästi teho- ja aktiivikäyttäjät erottelee satunnais- ja passiivikäyttäjistä myös sähköpostin käyttö. Lähes jokainen ensiksi mainituista ryhmistä käyttää sähköpostia usein tai aktiivisesti, satunnais- ja passiivikäyttäjien ryhmässä sen sijaan huomattavan harvoin.

Satunnais- ja passiivikäyttäjienkin ryhmät erosivat toisistaan selvästi. Satunnaiskäyttäjä käyttää tietokonetta hyvin asiapitoiseen toimintaan, kuten työntekoon ja opiskeluun sekä sähköposteihin. Muu käyttö, kuten viihdekäyttö, jää vähäisemmäksi. Satunnaiskäyttäjistä peräti 80 % ei käytä tietokonetta esimerkiksi asioiden hoitamiseen. Passiivikäyttäjä hyödyntää tietokonetta kaiken kaikkiaan erittäin vähän ja hyvinkin yksipuolisesti. Ainoastaan tietokonepelien pelaaminen näyttää olevan se käyttötapa, joka aktivoi passiivikäyttäjää. Kuitenkaan niitäkään ei tässä ryhmässä pelaa aktiivisesti tai usein kuin noin 12 %.

Vastaajat luokiteltiin myös **tietokoneen hyöty- ja viihdekäyttäjiin**. Luokitteluun otettiin mukaan hyötykäyttäjiksi ne, jotka käyttävät tietokonetta tiedon hakemiseen, opiskeluun ja työntekoon aktiivisesti tai usein. Viihdekäyttäjien ryhmän muodostivat ne, joille tietokone on väline käyttää Internetiä ja tietokonepelejä ajanvietteeksi aktiivisesti. Ryhmät ovat toisensa poissulkevia, vaikka kumpaankin ryhmään mahtuu molempien ryhmien edustajia. Näin ryhmitellen 75 % nuorista kuului hyötykäyttäjiin ja 25 % voitiin luokitella puhtaasti viihdekäyttä-

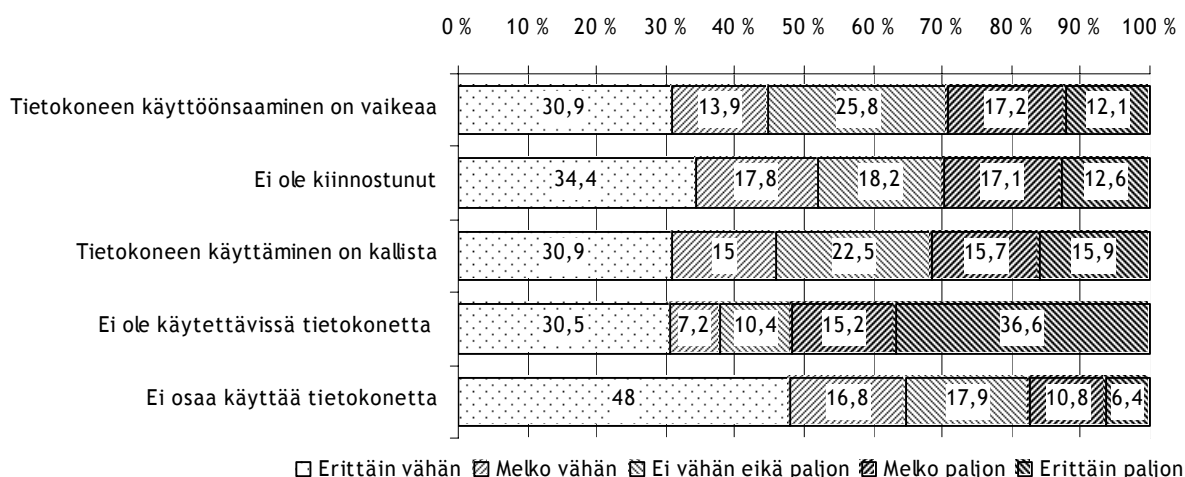
jiksi. Tietokoneen teho- ja aktiivikäyttäjistä noin 75 % voitiin luokitella hyötykäyttäjiksi. Satunnaiskäyttäjistäkin enemmistö voitiin luokitella hyötykäyttäjiin kuuluvaksi. Satunnaiskäyttäjille tietokoneen viihdekäyttö oli kuitenkin merkittävämmällä sijalla. Kun teho- ja aktiivikäyttäjistä puhtaita viihdekäyttäjiä oli 22 - 24 %, oli heitä satunnaiskäyttäjistä noin 38 %.

Hyöty- ja viihdekäyttäjryhmien profiilit erosivat toisistaan. Ikä ei kuitenkaan erotellut kovinkaan selvästi näitä kahta ryhmää toisistaan. Tietokoneen viihde- ja hyötykäyttö nimittäin painottuivat melko samantasoisesti eri ikäluokkien välillä. Naiset ovat sen sijaan selvästi miehiin verrattuna hyötykäyttäjiä. Vain peruskoulun suorittaneista puolet (50,2 %) voitiin luokitella viihdekäyttäjiksi, kun vastaava osuus ylioppilastutkinnon suorittaneista oli noin 16 %. Opiskelijoista 89 %:lle ja työssä käyvistä 62 %:lle tietokone oli ensisijaisimmin hyötykäytössä, työttömänä olevista 51 %:lle.

6. Miksi nuori ei käytä Internetiä tai sähköpostia?

Nuurilta kysyttiin myös syitä siihen, miksi he eivät käytä Internetiä tai sähköpostia. Vastanneistahan oli Internetiä käyttämättömiä 8 % ja sähköpostia käyttämättömiä 20 %. Vastanneet saivat valita valmiista vastausvaihtoehtolistasta eri syitä ja arvioida kunkin merkitystä viisiportaisella asteikolla.

Missä määrin seuraavat syyt vaikuttavat siihen, ettei käytä sähköpostia tai internetiä?

Kuvio 5.

Selvästi yleisin syy sekä Internetin että sähköpostin käyttämättömyyteen oli se, ettei nuorella ole käytettävissään tietokonetta. Internetin osalta tämä oli erittäin tai melko tärkeä syy lähes 69 %:lle ja sähköpostin kohdalla 60 %:lle. Toiseksi merkittävämmäksi syyksi nousi molempien osalta se, ettei tunne kiinnostusta asiaa kohtaan. Noin 40 % kaikista ei-käyttäjistä nimesi tämän merkittäväksi tekijäksi. Internetin kohdalla huomattavan suuri syy olla käyttämättä sitä oli myös se, että tietokonetta on vaikea saada käyttöön esimerkiksi kirjastoissa tai muissa ilmaispaikoissa. Noin neljä kymmenestä oli tätä mieltä. Sähköpostin osalta tämä syy mainittiin merkittävänä noin joka kolmannessa vastauksessa.

Käyttämisen kalleus ja vaikeus eivät nekään jääneet merkityksettömiksi tekijöiksi olla käyttämättä sekä Internetiä että sähköpostia. Internetin käyttöä pidettiin sekä kalliimpana että vaikeampana kuin sähköpostin. Internetin käytön vaikeus oli merkittävä syy käyttämättömyyteen noin 42 %:lle ja kalleus 38 %:lle syitä arvioineista. Vaikka sähköpostin käytön vaikeus ei korostunutkaan näin paljon, nosti käyttämättömien joukosta noin joka neljäs sen merkittäväksi syyksi.

Useimmin nuorista korostivat kiinnostuksen puutetta syynä olla käyttämättä sekä Internetiä että sähköpostia nimenomaan alle 20-vuotiaat. Internetin kohdalla sama ikäryhmä korosti muita useammin myös sitä, ettei heillä ole käytettävissään tarvittavaa tietokonetta. Tosin tämän tekijän kohdalla ero muihin ikäryhmiin jäi kohtuullisen pieneksi. Erot eri ikäryhmien välillä jäivät Internetin käytössä pieniksi myös silloin, kun puhuttiin käytön vaikeudesta tai kalleudesta.

Naiset korostivat kaikkia annettuja Internetin käyttämättömyyteen liittyviä syitä miehiä enemmän, vaikkakin erot jäivät suhteellisen pieniksi. Suurimmillaan ne olivat käytön kalleuden sekä tarvittavan laitteen puuttumisen kohdalla. Sen sijaan sähköposti ei ole miehistä niin kiinnostava ja toisaalta se on miesten mielestä vaikeakäyttöisempi kuin naisten mielestä.

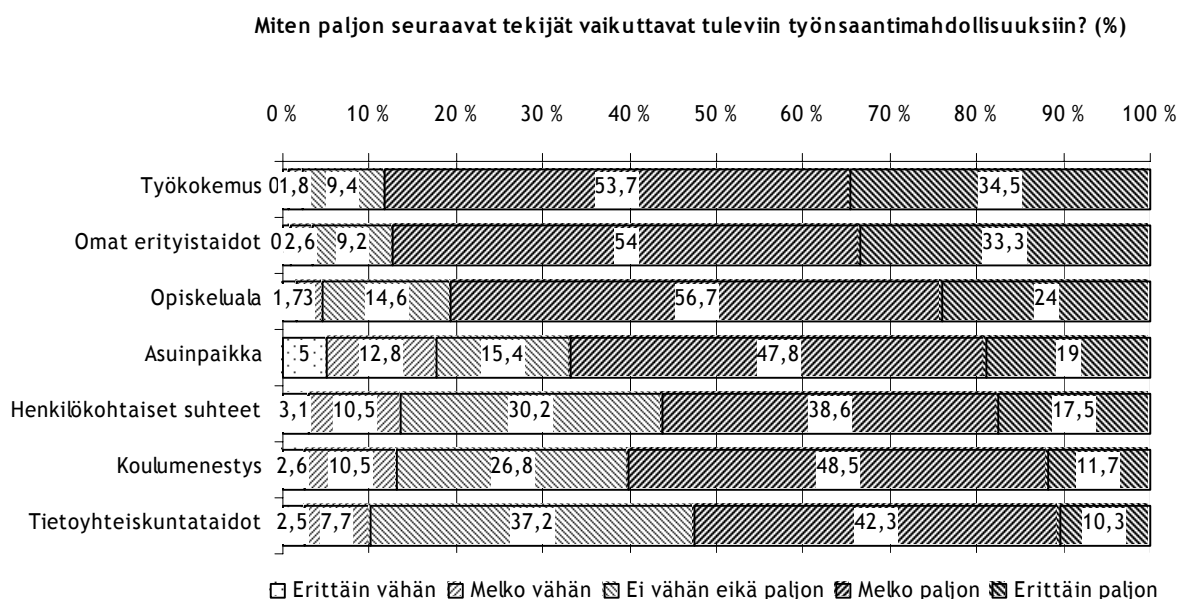
Työttömille nuorille syyt Internetin ja sähköpostin käyttämättömyyteen näyttävät liittyvän ennen muuta siihen, että se on kallis käyttää ja tietokonetta ei ole tarjolla niiden käyttämiseen. Myös koneen käyttöön saaminen esim. kirjastoissa on työttömänä olevien mielestä huomattavammin käyttöä rajoittava tekijä. Sen sijaan kyse ei ole käyttämisen vaikeudesta tai kiinnostuksen puutteesta, sillä se oli työttömille sekä opiskelijoihin että työssä käyviin verrattuna harvemmin merkittävä syy olla käyttämättä sekä Internetiä että sähköpostia.

7. Nuorten näkemykset omasta ammatillisesta tulevaisuudestaan

7.1. Mitkä asiat vaikuttavat tulevaisuuden työnsaantiin

Tässä osiossa käsitellään kysymyksiä, jotka liittyvät nuorten näkemyksiin omasta ammatillisesta tulevaisuudestaan ja asioista, joiden he katsovat vaikuttavan omaan työnsaantiinsa. Tässä yhteydessä käsitellään myös niitä ammattialoja, joille nuoret voisivat kuvitella hakeutuvansa. Lopuksi tarkastellaan, onko nuorten ammattisuuntautumisella ja työnsaantiin liittyvillä tekijöillä yhteyttä siihen, onko nuori halukas muuttamaan lähitulevaisuudessa.

Nuorille annettiin arvioitavaksi seitsemän kohtaa käsittävä listaus asioista, joilla voidaan olettaa olevan vaikutusta työnsaantimahdollisuuksiin. Vastaja arvioivat kunkin kohdan merkitystä omalta kannaltaan viisiportaisella asteikolla, jossa ääripäinä olivat vaihtoehdot ”merkitsee erittäin vähän - merkitsee erittäin paljon”. Seuraava kuvio esittää kaikkien kysymyksen vastanneiden mielipiteet.

Kuvio 6.

Vastanneista 67 % pitää asuinpaikan merkitystä tulevaisuuden työsaannin kannalta erittäin tai melko merkittävä tekijänä. Täysin päinvastaista mieltä oli puolestaan 18 % vastanneista nuorista. Eri-ikäiset nuoret arvioivat tekijän merkitystä melko samansuuntaisesti, joten merkittäviä eroja ei ollut havaittavissa. Sen sijaan sukupuolten väliset ero muodostuivat jo selvästi suuremmiksi. Naiset nimittäin katsoivat miehiä selvästi useammin, että asuinpaikka vaikuttaa tulevaisuuden työsaantimahdollisuuksiin. Asuinpaikan merkitys korostui myös silloin, kun taustamuuttujina olivat nuoren työmarkkina-asema ja tulevat muuttoaikomukset. Jos tilanne näillä mitattuna oli se, että nuori ei ole työelämässä tai suunnittelee muuttoa lähitulevaisuudessa, oli asuinpaikalla suurempi merkitys kuin jo työelämässä olevalle tai paikkakunnalle jäämisestään varmalle nuorelle. Alueellisesti tarkasteltuna asuinpaikan merkitys tulevaisuuden työsaantiin vaikuttavana asiana korostui niille, jotka asuvat itäisessä tai pohjoisessa Suomessa.

Omat erityistaidot nousivat erittäin merkittäväksi työpaikan saamiseen vaikuttavaksi tekijäksi. Vastanneista 87 % piti sitä erittäin tai melko paljon työsaantiin vaikuttavana asiana. Vastanneet olivat eri taustamuuttujilla tarkasteltuna hyvinkin yksimielisiä asiasta, joten huomattavia mielipide-eroja ei juurikaan esiintynyt kuin muutamassa tapauksessa. Vastajan ikä ja sukupuoli eivät erotelleet mielipiteitä kovinkaan selkeästi, niinpä sekä miehet että naiset kuin myös eri-ikäiset näkivät omien erityistaitojensa olevan tärkeä asia tulevaisuudessa työsaannin kannalta. Opiskelijoille ja työssä käyville omat erityistaidot olivat suurempi-merkityksellisiä kuin työttömänä oleville, jotka useimmin arvioivat ne vain melko tärkeiksi. Alueellisia näkemyseroja ei kysymyksen suhteen esiintynyt, eikä myöskään muuttohalukkuuteen sidottuja.

Koulumenestyksen tärkeyttä korosti erittäin tai melko paljon kuusi nuorta kymmenestä. Kysymys myös jakoi nuorten mielipiteitä. Erityisesti nuorimmat vastanneet näkivät sen merkityksen muita ikäryhmiä oleellisesti tärkeämpänä. Samoin oli verrattaessa miesten ja naisten näkemyksiä, naisten vastauksissa painottui useammin koulumenestyksen tärkeys. Luonnolliselta tulokselta tuntuu myös se, että vielä opiskelu- ja koulumaailmassa toimivat nuoret korostavat koulumenestyksen tärkeyttä työssä käyviä ja työttömänä olevia nuoria useammin. Alueellisesti ei nuorten näkemyksissä ollut löydettävissä kovinkaan suuria eroja, kuitenkin pienimmässä eli alle 5 500 asukkaan kunnissa asuville koulumenestys työpaikan saamisen kannalta oli muita nuoria useammin tärkeää. Myös muuttohalukkuus korreloi positiivisesti eli muuttoaikeissa oleville koulumenestys oli merkittävämpi tekijä kuin muuttoa harkitsemattomille.

Opiskeluala nousi kokonaisuudessaan erääksi merkittävimmistä tulevaisuuden työsaantiin vaikuttavista tekijöistä. Kaiken kaikkiaan 81 % vastanneista nuorista näki sen erittäin tai melko tärkeänä työsaantimahdollisuuksiin vaikuttavana asiana. Sen merkitykseen suhtautuminen oli vastajan eri taustamuuttujilla arvioituna hyvin samankaltaista kuin oli koulumenestyksenkin kohdalla. Tämä tarkoitti, että nuorimmat, naiset ja vielä opiskelevat näkivät muita useammin opiskelualan erittäin tai melko merkittäväksi ajatellen omaa tulevaisuuttaan työelämässä. Alueellisessa tarkastelussa nuorten käsityserot kysymyksen suhteen jäivät vähäisiksi, kuitenkin kuntakoon mukaan eniten opiskelualan merkitystä painottivat suurimmissa kunnissa asuvat nuoret, samoin kuin koulumenestyksen kohdalla, muuttoa harkitsevien opiskelualalla oli suurempi merkitys työsaantimahdollisuuksien kannalta verrattuna ei-muuttajiin.

Työkokemus nousi omien erityistaitojen ja opiskelualan ohella tärkeimpien työsaantimahdollisuuksiin vaikuttavien tekijöiden joukkoon. Vastanneista nuorista 88 % arvioi sen vaikuttavan omiin työsaantimahdollisuuksiinsa erittäin tai melko paljon. Työkokemuksen merkitystä painottivat useimmin ne, joille sitä oli jo ehtinyt kertyä. Toisin sanoen vastaajista vanhimmat sekä työelämässä jo olevat katsoivat useimmin näin. Myös naisille työkokemuksen merkityksen painottaminen oli miehiin verrattuna yleisempää. Peruskoulutukseltaan vain peruskoulun suorittaneet näkivät työkokemuksella olevan merkittävästi painoarvoa työsaantimahdollisuuksia arvioitaessa. Alueellisesti tarkasteltuna tämä asia ei tuottanut merkitseviä eroja nuorten mielipiteisiin.

Tulevaisuuden työsaantimahdollisuuksia arvioidessaan nuorista 53 % piti erittäin tai melko tärkeänä ja paljon niihin vaikuttavana tekijänä hyviä tietoyhteiskuntataitoja. Vähiten niiden merkitystä korostivat vanhimmat ja eniten nuorimmat vastanneet. Sukupuolten välisessä tarkastelussa naiset arvioivat miehiä useammin tietotekniikkataitojen osaamisen olevan tärkeä työsaantia edesauttava asia. Nuoren korkeampi sekä hänen vanhempiansa korkeampi koulu-

tustaso näkyi myös suurempana tietoyhteiskuntataitojen arvostuksena. Tällä hetkellä opiskelevien keskuudessa hyviä tietotekniikkataitoja pidettiin selvästi työssä käyvien ja työttömänä olevien nuorten näkemyksiin verrattuna työnsaantimahdollisuuksia edesauttavana tekijänä.

Yli puolet eli 56 % vastanneista nuorista arvioi, että henkilökohtaisilla suhteilla on erittäin tai melko paljon merkitystä työnpaikkaa haettaessa. Useimmin tätä mieltä olivat yli 24-vuotiaat vastaajat ja miehet. Myös jo työelämässä olevilla tämä tekijä oli vahvemmin esillä kuin opiskelijoilla tai työttömillä nuorilla. Vaikka alueellisesti tarkasteltuna ei mielipiteissä tämän tekijän kohdalla esiintynyt juurikaan eroja, katsoivat suurimmissa kunnissa asuvat nuoret muita useammin henkilökohtaisilla suhteilla olevan vaikutusta työnsaantimahdollisuuksiin.

Nuoren tietoyhteiskunta-asenteella näytti tulosten mukaan olevan myös merkitystä siihen, kuinka voimakkaasti hän painotti eri tekijöiden merkitystä oman työnsaantinsa kannalta. Karkeasti sanottuna myönteisen asenteen omaavat painottivat kaikkien edellä kuvattujen tekijöiden merkitystä enemmän, kuitenkin erityisesti opiskeluala ja luonnollisesti tietoyhteiskuntataidot nousivat esille tämän ryhmän vastauksissa. Pienimmillään erot olivat puhuttaessa koulumenestyksestä tai vaikkapa työkokemuksesta. Tulos oli samansuuntainen myös silloin, kun vastaajat sijoitettiin akselille tietotekniikan tehokäyttäjät - passiivikäyttäjät.

7.2. Informaatiotekniikan kiinnostavuus ammattialana

Kiinnostaako ja missä määrin informaatiotekniikka nuoria ammattialana? Tätä pyrittiin selvittämään pyytämällä vastaajia asettamaan erilaisia ammattialoja itselle mieluisimpaan ja kiinnostavimpaan järjestykseen. Yhteensä 12:sta eri ammattialasta nuoret saivat asettaa tärkeysjärjestykseen kolme itselleen tärkeintä. Seuraavassa käsitellään tuloksia vain ensisijaisimman ammattialan osalta.

Jos tuloksia tarkastellaan nimenomaan informaatiotekniikan kiinnostavuuden kannalta, voidaan todeta, ettei se kuulu nuorten aivan suosituimpiin ammattialoihin. Kiinnostus informaatiotekniikkaa kohtaan on kuitenkin kohtuullisen suurta. Suosituin ammattiala nuorten keskuudessa on tulosten mukaan yrittäjäyys, eli vastanneista 12,7 % asetti oman yrityksen perustamisen ensisijaisimmaksi ammattitoveekseen. Toiseksi suosituin oli sosiaaliala ja -palvelut (10,3 %). Kolmanneksi useimmin nuori haluaisi hakeutua teollisuuden palvelukseen. Informaatiotekniikan nimesi ensisijaisimmaksi ammattialakseen 8,2 % vastanneista nuorista.

Informaatiotekniikasta ammattialana kiinnostunut nuori on tyypillisimmillään 18 - 20-vuotias mies, asuu vanhempiensa luona tai yksin, on peruskoulutukseltaan vähintään ylioppilas, asuu asukasluvultaan joko aivan suurimmissa tai pienimmissä kunnissa ja suunnittelee muuttoa lähiaikoina.

Informaatiotekniikasta ammattialana kiinnostuneista 92 % kuuluu tietokoneen teho- ja aktiivikäyttäjisiin. Heille on tyypillistä hyvin monipuolinen ja aktiivinen tietokoneen käyttömahdollisuuksien hyödyntäminen. Esimerkiksi 92 % heistä käyttää tietokonetta usein tai aktiivisesti tiedonhakuun, 82 % aktiivisesti sähköpostien lähettämiseen sekä 65 % asioiden hoitamiseen Internetin kautta. Usein tai aktiivisesti heistä ohjelmoi 38 %. Useimmin he käyttävät tietokonetta kotona tai opiskelupaikassa. Ilmaisipisteitä käyttää ainakin satunnaisesti noin 70 %. Myös tietokoneen viihdekäytöllä on merkittävä asema, mikä näkyy myös siinä, että ryhmään kuuluvista noin joka kolmas voitiin luokitella myös tietokoneen viihdekäyttäjäksi. Oman työnsaannin kannalta informaatiotekniikasta kiinnostuneet pitävät tärkeimpinä asioina erityistaitojen, työkokemuksen ja opiskelualan lisäksi myös tietoyhteiskuntataitoja.

Jos informaatiotekniikasta ammattialana kiinnostuneen profiilia verrataan vaikka sosiaalialasta ja -palveluista kiinnostuneeseen, on ero niissä selvä. Iältään nämä jälkimmäiset ovat yhtä usein alle 20-vuotiaita kuin yli 24-vuotiaitakin, 90 % heistä on naisia ja peruskoulutusohjan muodostaa useimmin peruskoulu. Hienoinen enemmistö heistä ei suunnittele muuttavansa lähiaikoina. Useimmin sosiaalialalle haluava on tietokoneen satunnais- tai aktiivikäyttäjät, joka käyttää sitä nimenomaan nk. hyötykäyttöön. Hyötykäyttäjistä heistä oli 80 %. Tietokonetta he käyttävät pääasiallisimmin siis tiedonhakuun, työntekoon sekä sähköpostien lähettämiseen ja vastaanottamiseen. Omaan ammatilliseen tulevaisuuteensa ja työnsaantiin sosi-

aalialasta kiinnostuneiden mielestä vaikuttivat eniten työkokemus, omat erityistaidot ja opiskelu. Vähiten merkitystä tähän ryhmään kuuluvien mielestä on tietoyhteiskuntataidoilla.

8. Nuorten muuttohalukkuus, asuinpaikkatoiveet ja tietotekniikka

Kun kysymystä lähitulevaisuuden muuttoaikomuksista tarkastellaan muutamaa tietotekniikan käyttämiseen liittyvän taustamuuttujan kautta, voidaan tulosten perusteella havaita, että tietotekniikan teho- ja aktiivikäyttäjien keskuudessa on selvästi enemmän muuttoa harkitsevia kuin satunnais- tai passiivikäyttäjien ryhmissä. Ensiksi mainittujen keskuudessa yli puolella, lähes 60 %:lla, on muuttohaluja. Sen sijaan satunnaiskäyttäjistä alle puolet (47 %) ja passiivikäyttäjistä noin joka neljäs on miettinyt muuttoa nykyisestä asuinpaikastaan.

Kaupunki asuinpaikkana on tulosten mukaan vetovoimaisempi tietotekniikan teho- ja aktiivikäyttäjille kuin satunnais- tai passiivikäyttäjille. Kaupungissa teho- ja aktiivikäyttäjistä asuisi mielellään noin 50 %, satunnaiskäyttäjistä 37 % ja passiivikäyttäjistä noin joka neljäs. Kaupungissa ei puolestaan haluaisi asua 40 % passiivikäyttäjistä, mutta vain noin joka kymmenes teho- ja aktiivikäyttäjistä suhtautuu kielteisesti kaupunkiin asuinympäristönä. Vaikka teho- ja aktiivikäyttäjät eivät suhtaudu kielteisesti maaseutuunkaan asuinpaikkana, on siihen myönteinen suhtautuminen suurempaa nimenomaan satunnais- ja passiivikäyttäjien keskuudessa. Näistä selvästi yli puolet voisi kuvitella asuvansa maaseudulla, kun vastaava osuus teho- ja aktiivikäyttäjien kohdalla jää 42 - 46 %:iin.

Muuttoaikomukset	Tehokäyttäjä	Aktiivi-käyttäjä	Satunnais-käyttäjä	Passiivikäyttäjä
Ei suunnittele muuttoa	43	41	53	75
Suunnittelee muuttoa	57	59	47	25
Haluaisiko asua				
Maaseudulla				
asuisi mielellään	42	46	55	68
saattaisi asua	38	38	32	23
ei haluaisi asua	19	16	13	9
Kaupungissa				
asuisi mielellään	50	48	37	28
saattaisi asua	38	39	41	32
ei haluaisi asua	12	14	23	40

Taulukko 4. Tietotekniikan eri käyttäjäryhmien muuttoaikomukset ja asuinpaikkatoiveet (%).

Kun tarkastellaan jo tapahtuneen muuton muuttosyyden merkitystä eri käyttäjäryhmien osalta, on havaittavissa muutama ero. Työhön liittyvien syiden vuoksi muuttaminen näyttää olleen hyvin samantasoisesti merkittävä syy vaihtaa asuinpaikkaa eri käyttäjäryhmille. Sen sijaan passiivikäyttäjille opiskeluun liittyvät syyt eivät nousseet lainkaan niin tärkeäksi syyryhmäksi kuin teho- ja aktiivikäyttäjille. Satunnais- ja passiivikäyttäjille, toisin kuin teho- ja aktiivikäyttäjille, opiskelusyitä tärkeämpiä olivat olleet perheeseen ja asumiseen liittyvät tekijät.

Tulevaisuudessa tapahtuva muutto aiheutuu eri käyttäjäryhmien kohdalla pääosin kahdesta syykokonaisuudesta. Ne ovat hyvin selkeästi työhön ja opiskeluun liittyviä. Tulevaisuudessa teho-, satunnais- ja passiivikäyttäjät arvelevat muuttavansa nimenomaan työhön liittyvien syiden vuoksi, aktiivikäyttäjät puolestaan useimmin opiskelusyistä. Myös tulevaa muuttoa ajatellen näkevät passiivikäyttäjät harvoin muuttosyykseen opiskelun, sen sijaan muista syistä nousevat tätä ryhmää tarkasteltaessa esille jälleen asumiseen liittyvät tekijät.

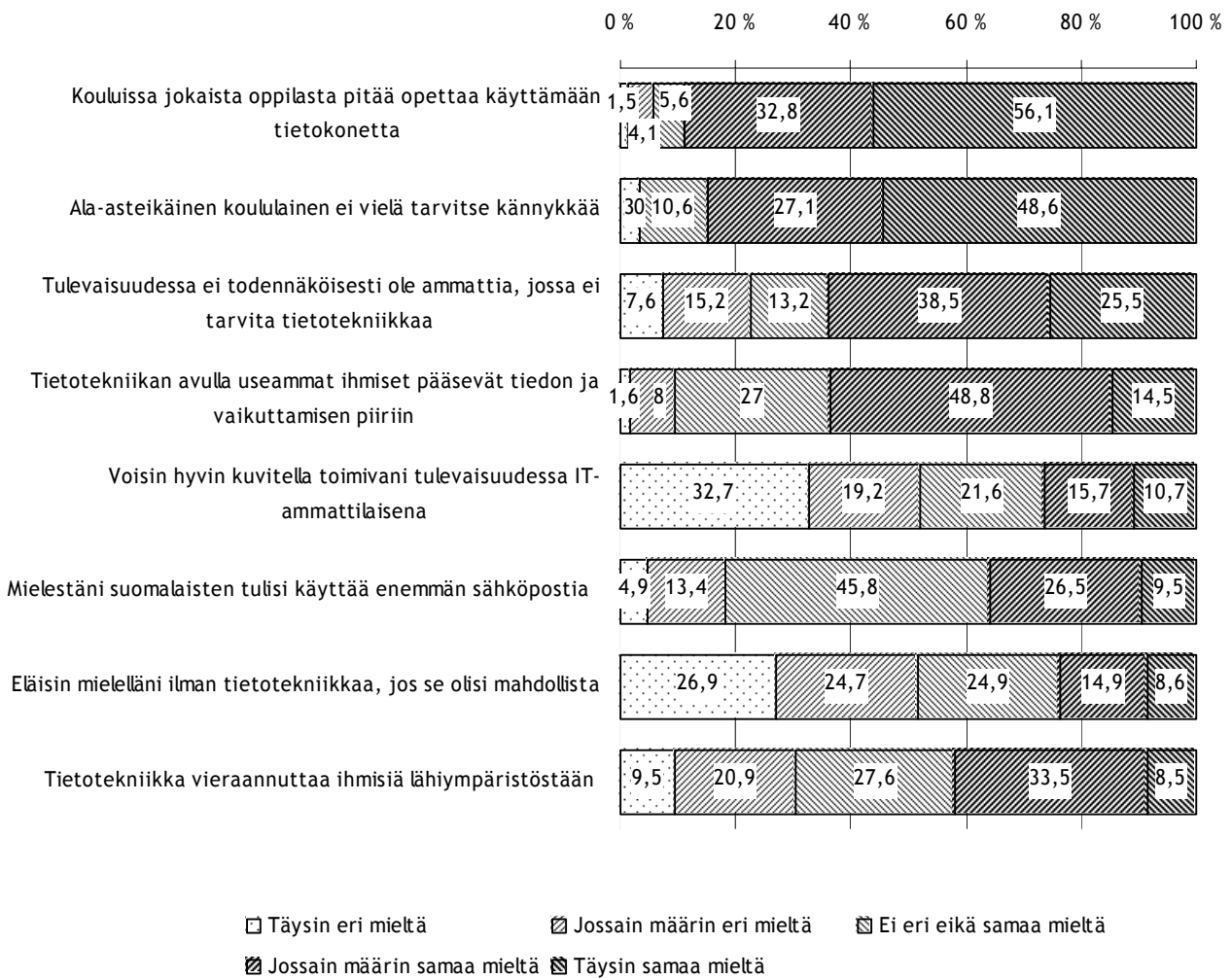
Yksityiskohtaisemmin muuttosyitä tarkasteltaessa kysyttiin nuorilta myös sitä, miten paljon uuden asuinpaikan tarjoamilla paremmilla tietoliikenneyhteyksillä oli merkitystä heidän muuttopäätökseensä. Enemmistö (68 %) katsoi, että niillä ei ollut minkäänlaista vaikutusta. Niitä, joille tietoliikenneyhteyksien paraneminen oli ollut vähintään jossain määrin merkittävä syy muuttaa, oli eniten tietotekniikan tehokäyttäjissä.

9. Nuorten asenteet tietoyhteiskuntaa kohtaan

Nuorten mielestä tietotekniikan, ainakin tietokoneen, käyttäjäksi tulee kouluttautua jo varhaisessa vaiheessa. Niinpä noin yhdeksän vastaajaa kymmenestä on joko jossain määrin tai täysin sitä mieltä, että jokaisen oppilaan tulisi jo koulussa oppia valmiudet käyttää tietokonetta. Ajatusta vastaan olevien osuus jäi siis hyvin pieneksi. Toisaalta 76 % vastanneista ei pitänyt tarpeellisena sitä, että ala-asteikäisillä koululaisilla olisi käytössään matkapuhelin.

Tietokoneen käytön opettaminen jo kouluiässä ei erotellut mielipiteitä juuri lainkaan, kun taustamuuttujana oli vastaajan ikä. Vanhin ikäryhmä eli yli 24-vuotiaat suhtautui hieman muita myönteisemmin väittämään. Sen sijaan miesten ja naisten mielipide-ero asian suhteen muodostui jo selvemmäksi. Naiset suhtautuivat miehiä myönteisemmin tietokoneen käytön opetukseen kouluiässä. Myös koulutustausta ja -taso vaikuttivat myös asenteisiin. Mitä koulutetumpi vastaaja oli, sitä myönteisemmin hän suhtautui väittämään. Mielipide-eroja muodostui myös kokopäiväisen toiminnan perusteella. Opiskelijoiden asenne väittämään oli työssä käyviä ja työttömiä nuoria myönteisempi, joskaan erot eivät muodostuneet prosentuaalisesti kovinkaan suuriksi. Opiskelijoista väittämän hyväksyi osittain tai täysin 91 %, kun vastaava osuus työttömien keskuudessa oli 87 %. Asuinkunnan koko tai alueelliset erot eivät aiheuttaneet tilastollisesti merkitseviä eroja.

Mielipiteet väittämistä (%)

Kuvio 7.

Kysymys sähköpostin käytön lisäämisestä ei tuottanut mielipide-eroja, kun väittämää tarkasteltiin vastaajan iän mukaan. Kaikissa ikäryhmissä noin reilu kolmannes vastanneista oli sähköpostin käytön lisäämisen kannalla. Sukupuoli oli jälleen selvempi mielipide-erottelija. Miehet katsoivat naisia useammin, että väittämä sähköpostista oli helpompi hyväksyä. Miehistä näin ajatteli 39 % ja naisista puolestaan 34 %. Koulutustausta ja kokopäiväinen toiminta erottelivat, eivät kylläkään suuresti, koulutetuimmat ja opiskelevat väittämään myönteisimmin suhtautuviksi.

Tietotekniikan kääntöpuoleksi nähtiin melko usein vastanneiden keskuudessa se, että käytön kautta ihminen voi vieraantua lähiympäristöstään. Tämän kaltaisen väittämän kanssa täysin tai jossain määrin samaa mieltä oli 42 %. Väittämä kuitenkin jakoi mielipiteitä selvästi, sillä sen kanssa eri mieltä oli noin joka kolmas vastannut.

Ero eri ikäryhmien kesken muodostui sen sijaan suureksi tarkasteltaessa kysymystä tietotekniikan vieraannuttavasta vaikutuksesta. Mielipide-ero oli selkeä myös miesten ja naisten välillä. Mitä vanhempi vastaaja, sitä useammin hän oli valmis näkemään tietotekniikan vieraannuttavan ihmistä lähiympäristöstään. Kun alle 20-vuotiaista näin ajatteli noin 38 %, oli

vastaava osuus yli 24-vuotiaiden keskuudessa jo 49 %. Miesten asenne naisiin verrattuna oli tietotekniikkamyönteisempi, niinpä heistä 38 % katsoi voivansa hyväksyä vieraantumistähtäimen, naisista puolestaan 45 %. Useimmin eri mieltä väittämistä olivat kokopäiväisen toiminnan perusteella tarkasteltuna opiskelijat ja useimmin sen puolestaan hyväksyivät työssä käyvät. Työttömänä olevat eivät puolestaan useimmin ottaneet kantaa väittämään. Asukasmäärältään keski suurten ja suurten kuntien nuoret näkivät pienten kuntien nuoria harvemmin tietotekniikan vieraannuttavana tekijänä.

Nuoret suhtautuvat melko varauksellisesti väittämään, joka koski tietotekniikan tasa-arvoistavaa vaikutusta. Noin 15 % katsoi, että sen avulla yhä useammat ihmiset pääsevät erilaisen tiedon piiriin ja vaikuttamaan eri asioihin. Jokseenkin tätä mieltä, mutta pienellä varauksella, oli lähes puolet vastanneista nuorista. Nuorin ikäluokka suhtautuu tähän väittämään epäileväisimmin, vaikka heistäkin 60 % hyväksyi joko täysin tai osittain sen. Vanhimmassa ikäryhmässä näin ajatteli 67 %. Naisten asenne tietotekniikan tähän aspektiin oli miehiin verrattuna epäileväisempää, eli naiset näkivät tietotekniikan miehiä useammin epätasa-arvoa aiheuttavana tekijänä. Vaikka tilastollisesti mitattuna työttömien, työssä käyvien ja opiskelevien nuorten väliset mielipide-erot jäivätkin vähän merkitseviksi, olivat työttömät nuoret valmiimpia näkemään tietotekniikan tässä mielessä ihmisiä tasa-arvoistavana välineenä. Vähiten tähän uskoivat työssä käyvät nuoret. Usko tiedon ja vaikuttamisen piiriin pääsemisestä tietotekniikan käytön avulla oli vahvempaa korkeimmin koulutettujen parissa. Samansuuntainen ero löytyi myös asukasmäärältään pienten ja suurten kuntien nuorten väliltä. Suurimmissa kunnissa asuvat olivat valmiimpia näkemään tietotekniikan tässä mielessä hyvänä välineenä.

Tulosten perusteella nuorten asenne tietotekniikkaan on myönteinen. Paitsi että se kuuluu nuoren elämään jo varhaisesta iästä, eivät useimmat haluaisi elää ilman tietotekniikan käyttömahdollisuutta. Vastanneista nuorista yli puolet (52 %) oli täysin tai jossain määrin eri mieltä väittämistä, jonka mukaan heille elämä ilman tietotekniikkaa olisi mahdollista. Täysin päinvastoin ajattelevia oli tutkimusjoukossa kuitenkin myös noin 24 %.

Kysymys siitä, haluaisiko nuori elää elämää ilman tietotekniikan käyttömahdollisuutta, ei tuottanut käytännössä lainkaan eroja eri-ikäisten nuorten välisiin mielipiteisiin. Kaikissa ikäluokissa yli puolet vastanneista oli joko täysin tai jossain määrin eri mieltä tämän kaltaisen väittämän kanssa. Tässä suhteessa miehet olivat naisia myönteisempiä tietotekniikkaa kohtaan. Naisista hieman alle puolet katsoi voivansa tulla toimeen elämässään ilman tietotekniikkaa, jos se vain olisi jotenkin mahdollista. Miehistä tätä mieltä oli 54 %. Tämäkin kysymys näytti, että työssä käyvillä nuorilla on jossain määrin kielteisempi suhtautuminen tietotekniikan merkitykseen omassa elämässään. Heistä nimittäin useimmat olivat valmiit hyväksymään esitetyn väittämän, ja toisaalta he myös useammin kuin työttömät ja opiskelijat olivat eri mieltä sen kanssa. Väittämän kohdalla tilastollinen ero muodostui merkitseväksi myös nuoren asuinkunnan koon mukaan. Pienimpien kuntien nuoret uskoivat muita useammin voivansa elää ilman tietotekniikkaa, jos valinnan mahdollisuus olisi olemassa.

Tietotekniikka kuuluu tulevaisuudessa nuorten mielestä työelämään erottamattomasti. Noin joka neljäs nuori oli valmis hyväksymään täysin väittämän, jonka mukaan tulevaisuudessa ei todennäköisesti ole ammattia, jossa ei tarvitse käyttää tietotekniikkaa. Näkemys siitä, että tulevaisuuden ammatit vaativat yhä useammin ja enemmän tietotekniikan käytön osaamista, vahvistuu vastaajan iän myötä. Niinpä yli 24-vuotiaista näin ajattelee 67 % ja vastaavasti nuorimmista 62 %. Ehkä jossain määrin vastoin ennako-odotuksia olivat naiset tässä suhteessa miehiä useammin taipuvaisia otaksumaan tämän suuntaisesti. Miehistä väittämän kanssa yhtä mieltä oli joka viides ja naisista joka neljäs. Käsitös tulevaisuuden tietotekniikkaosaamisen vaatimuksesta ammattielämässä oli sitä vahvempaa, mitä koulutetummasta nuoresta oli kysymys. Samansuuntaisesti vaikutti myös nuoren tämänhetkinen kokopäiväinen toiminta, sillä opiskelijat ja työssä käyvät näkivät nämä vaatimukset tulevaisuuden ammattien osalta selvästi tietotekniikkapainotteisemmiksi kuin tällä hetkellä työttömänä olevat.

Oma tulevaisuus mahdollisena IT-alan ammattilaisena oli todennäköisempi nuorimmalle ikäluokalle, sillä heissä oli useimmin sen mahdollisuuden näkeviä. Erot miesten ja naisten välillä olivat erityisen selvät tämän kysymyksen kohdalla. Yli 60 % naisista ja vain 41 % miehistä ei pidä mahdollisena sijoittumistaan IT-uralle. Toisin päin sanottuna miehistä noin 37 % ja naisista 18 % voisi kuvitella itselleen IT-uran. Opiskelijoiden ja työttöminä olevien nuorten on tulosten perusteella helpompaa kuvitella itselleen ammatti IT-tekniikan alalta kuin jo työelä-

mässä olevien. Alueellisesti tai kunnan asukasluvun mukaan ei tuloksista ollut löydettävissä merkitseviä eroja.

Kun väittämiä tarkasteltiin akselilla tietotekniikan tehokäyttäjät - passiivikäyttäjät, muodostuivat mielipide-erot sen sijaan erittäin huomattaviksi. Kaiken kaikkiaan käyttäjäryhmien välinen ero kuvaa myös laajemmin selvästi asenne-eroa tietoyhteiskuntaa kohtaan. Toisin sanoen tehokäyttäjät suhtautuvat myös asennetasolla selvästi myönteisemmin kuin passiivikäyttäjät tässä tutkimuksessa esitettyihin erilaisiin tietoyhteiskuntaan liittyviin väittämiin ja toisaalta tietotekniikan aktiivinen käyttö tuottaa myönteisemmän asennoitumisen eri väittämiin. Seuraavassa taulukossa on esitetty vastausten jakaumat käyttäjäryhmittelyn perusteella.

Väittäjä	Tehokäyttäjä	Aktiivikäyttäjä	Satunnaiskäyttäjä	Passiivikäyttäjä
Koulussa jokaista oppilasta pitää opettaa käyttämään tietokonetta	93	92	86	73
Suomalaisten tulisi käyttää enemmän sähköpostia	56	38	26	15
Tietotekniikka vieraannuttaa ihmisiä lähiympäristöstään	35	39	46	56
Tietotekniikan käytön avulla yhä useampi pääsee tärkeän tiedon ja vaikuttamisen piiriin	77	66	56	44
Eläisin mielelläni ilman tietotekniikkaa, jos se olisi mahdollista	13	20	29	45
Tulevaisuudessa ei todennäköisesti ole ammattia, jossa ei tarvita tietotekniikkaa	67	66	61	54
Ala-asteikäinen koululainen ei vielä tarvitse kännykkää	73	77	75	81
Voisin hyvin kuvitella toimivani tulevaisuudessa IT-alan ammattilaisena	52	27	15	6

Taulukko 5. Tietokonetta käyttävien mielipiteet väittämistä (täysin tai jossain määrin samaa mieltä olevat, %).

Huolimatta tietotekniikan vähäisestä käyttöaktiivisuudesta ja varauksellisesta suhtautumisesta tietoyhteiskuntakehitykseen voi tietotekniikan satunnais- ja passiivikäyttäjienkin näkemyksistä havaita, että tietotekniikan ja tietoyhteiskuntakehitykseen liittyvien tekijöiden olemassaolo ja niiden hyväksyminen eivät ole suinkaan täysin vieraita asioita tällekin joukolle nuoria. Esimerkiksi 73 % passiivikäyttäjistäkin oli valmis hyväksymään ajatuksen siitä, että tietotekniikan opetus tulee ulottaa kaikkiin koululaisiin tai että tulevaisuuden ammateissa lähes kaikissa varmasti tullaan tarvitsemaan tietoteknisiä taitoja.

10. Nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen ja tietotekniikka

Tässä luvussa käsitellään nuorten yhteiskunnallista osallistumista ja sitä, miltä osallistuminen ja vaikuttaminen näyttävät, kun kysymystä tarkastellaan tietotekniikan käytön ja siihen liittyvien asenteiden valossa. Tällä tarkastelulla haluttiin saada tietää, miten aktiivinen tietotekniikan käyttö sekä asenne tietoyhteiskuntaa kohtaan korreloi muun yhteiskunnallisen aktiivisuuden kanssa.

Vastanneista nuorista 70 % ilmoittaa olevansa jonkin järjestön jäsen. Useimmin nuoret ovat jäseniä liikunta- ja urheiluseurassa, opiskelijajärjestössä tai ammattiliitossa. Järjestöihin kuuluminen on tulosten mukaan sitä yleisempää, mitä aktiivisemmin käyttää tietotekniikkaa. Tehokäyttäjistä ainakin jonkin järjestön jäseniä oli 80 %, aktiivikäyttäjistä 75 %, satunnaiskäyttäjistä 62 % ja passiivikäyttäjistä 56 %. Kaikkien käyttäjäryhmien kohdalla useimmin järjestöjäseniä olivat sähköpostia käyttävät nuoret. Positiivisesti tietoyhteiskuntaan asennoituvat nuoret olivat siihen varauksellisesti suhtautuviin verrattuna useammin jäseniä eri järjestöissä.

	Tehokäyttäjä	Aktiivikäyttäjä	Satunnaiskäyttäjä	Passiivikäyttäjä
Ainakin jonkin järjestön jäsen	80	75	62	56
Tietokone	78	73	61	47
Internet	78	75	63	57
Sähköposti	82	76	64	60

Taulukko 6. Eri tietotekniikkakäyttäjäryhmien järjestöaktiivisuus (%).

Paitsi että teho- ja aktiivikäyttäjät ovat satunnais- ja passiivikäyttäjiä useammin mukana jäseninä järjestöissä, he osallistuivat aktiivisemmin toimintaan kuin muut nuoret. Toisin sanoen näillä mittareilla tarkasteltuna osoittautuivat tietotekniikkaa paljon käyttävät ja siihen myönteisesti suhtautuvat myös järjestötoimintaan useammin ja tiiviimmin sitoutuneiksi.

Samankaltainen eroavaisuus oli löydettävissä myös, kun tarkasteltiin nuorten suhtautumista yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja äänestämiseen vaaleissa. Tietotekniikan teho- ja aktiivikäyttäjien äänestysaktiivisuus oli tulosten perusteella korkeampi vuoden 2000 kunnallisvaaleissa ja tulevissa vuoden 2003 eduskuntavaaleissa. Kunnallisvaaleissa äänestäneitä oli tehokäyttäjistä 58 % ja aktiivikäyttäjistä 53 %. Satunnaiskäyttäjien kohdalla vastaava osuus oli 45 % ja passiivikäyttäjien 49 %. Tulevissa eduskuntavaaleissa äänestysaikomuksia oli selvästi useammin tietotekniikkaa paljon käyttävillä, joista noin 72 % aikoo äänestää. Satunnais- ja passiivikäyttäjistä näin ajattelevien osuudet olivat 58 ja 52 %.

Passiivikäyttäjänuorten keskuudessa suhtautuminen äänestämiseen vaikuttamiskeinona oli muihin käyttäjäryhmiin verrattuna epäileväisempää, heistä kolme nuorta kymmenestä piti äänestämistä melko tai erittäin hyvänä vaikuttamiskeinona. Muista nuorista tätä mieltä oli 42 - 46 %. Äänestämistä erittäin tai melko huonona pitäviä oli useimmin jälleen passiivinuorten keskuudessa, samoin niitä, jotka eivät ottaneet kantaa kysymykseen.

Nuorilta kysyttiin myös heidän mielipiteitään osallistumisesta kunnalliseen päätöksentekoon nimenomaan kunnanvaltuutettuna tai jonkin muun luottamustehtävän hoitamisen kautta. Näistä kahdesta tavasta vaikuttaa päätöksentekoon selvästi matalampi kynnys osallistumiseen oli jonkin valtuutettuna toimimista ”kevyemmän” luottamustehtävän hoitamiseen. Molempien vaihtoehtojen kohdalla halukkuus hoitaa erityyppisiä luottamustehtäviä oli suurempaa silloin, kun nuori kuului tietotekniikan teho- tai aktiivikäyttäjiin.

Osallistumisaktiivisuutta ja halukkuutta vaikuttaa kunnalliseen ja muuhun päätöksentekoon kysyttiin myös siten, että oliko nuori käyttänyt erilaisia muita vaikuttamiskeinoja. Näitä lisättiin yhteensä 20 erilaista. Kun vastausvaihtoehdoista muodostettiin yhteismuuttuja asteikolla oliko vastaaja käyttänyt edes satunnaisesti jotain näistä vai ei mitään, oli tulosten mukaan selvä enemmistö (78 %) käyttänyt ainakin joskus jotain niistä. Kun tarkasteltiin yksittäisiä vaikuttamiskeinoja, olivat niistä käytetyimpiä osto- ja kulutus päätösten muuttaminen erilaisten ympäristönsuojelullisten ja aatteellisten syiden vuoksi, osallistuminen ostoboikotteihin sekä vetoamusten allekirjoittaminen. Yhtä kaikki, olivat tietotekniikkaan myönteisesti suhtautuvat ja sitä paljon käyttävät käyttäneet kaikkia vaikuttamiskeinoja aktiivisemmin kuin

muiden käyttäjäryhmien nuoret. He olivat myös muita useammin hyödyntäneet sähköpostia ja Internetiä yhteydenotoissa virkamiehiin ja poliittikkoihin sekä olleet mukana erilaisissa sähköposti- ja keskustelulistoissa.

11. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä raportissa on tarkasteltu syksyllä 2001 kerättyyn postikyselyaineistoon ja tutkimustuloksiin pohjautuen 18 - 26-vuotiaiden nuorten aikuisten tietotekniikan käyttöä, asenteita tietoyhteiskuntaa kohtaan, sekä tietotekniikan merkitystä oman ammatillisen ja asumisen tulevaisuuden osalta. Raportissa käsitellään myös joidenkin ulottuvuuksien osalta nuorten tietotekniikan käyttöön liittyvän aktiivisuuden ja yhteiskunnallisen aktiivisuuden välistä yhteyttä. Tutkimusaineisto perustuu noin 4 000 nuoren näkemyksiin, ja se on kerätty 47 kunnasta, jotka muodostavat nk. KuntaSuomi 2004 -tutkimusohjelman tutkimuskuntien joukon. Nuorten Suomi 2001-hanke on varsinaisesti kolmivaiheinen seurantatutkimus, mutta tämän raportin sisältämät aihealueet ovat huomion kohteina ensimmäistä kertaa. Muut tutkimuskierrokset on toteutettu vuosina 1996 ja 1998. Yhteistyötahoina ovat Sitra, Suomen Kuntaliitto ja Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että tietotekniikka ja sen käyttö ovat tuttu asia nuorille. Lähes jokainen nuori käyttää matkapuhelinta. Vain neljä prosenttia vastanneista ei käytä tietokonetta ja kahdeksan prosenttia Internetiä. Vähiten käytetyksi jäi sähköposti, jota sitäkin ilmoitti käyttävänsä 80 % vastanneista. Nuoret ovat tulosten mukaan siten erittäin ahkeria tietotekniikan käyttäjiä. Tietotekniikan **tehokäyttäjiä** vastanneista oli 19,5 %, **aktiivikäyttäjiä** 41,6 %, **satunnaiskäyttäjiä** 32,1 % ja **passiivikäyttäjiä** 6,8 %.

Useimmin tietokoneen tehokäyttäjä löytyi yli 20-vuotiaiden keskuudesta. Alle 20-vuotiaista harvempi nuori voitiin sijoittaa tuohon luokkaan, sillä tehokäyttäjiä heistä oli 23 %. Nuorin ikäluokka oli sen sijaan enemmistönä tarkasteltaessa aktiivikäyttäjiä. Passiivikäyttäjiä oli eniten yli 24-vuotiaissa (7 %). Miehet erottuvat naisia hieman aktiivisemmiksi tietokoneen käyttäjiksi. Passiivikäyttäjien osuudet olivat lähes samansuuruiset, miehistä heihin kuului viisi ja naisista neljä prosenttia.

Vain peruskoulun suorittaneista 20 % oli tehokäyttäjiä, ylioppilaista puolestaan 43 %. Opiskelijat muodostivat enemmistön sekä teho- että aktiivikäyttäjistä. Työttömät nuoret olivat useimmin satunnaiskäyttäjiä. Työssä käyvistä kuusi ja työttömistä seitsemän prosenttia kuului passiivikäyttäjiin, opiskelijoista vain muutama.

Internetin aktiivikäyttäjät ovat käyttäjäprofiililtaan hyvin samanlaisia kuin tietokoneenkin käyttäjät. Useimmin tehokäyttäjiä olivat jälleen yli 20-vuotiaat. Tehokäyttäjiä oli nuorimassa ikäryhmässä 15 % ja vastaavasti noin joka viides 21 - 23-vuotiaista ja joka neljäs 24 - 26-vuotiaista. Passiivisiksi Internetin käyttäjiksi luokiteltavia oli eniten vanhimmissa eli yli 24-vuotiaiden keskuudessa. Miehet ovat myös Internetin käytössä naisia aktiivisempia. Passiivikäyttäjiä oli sekä miehissä että naisissa lähes samantasoisesti eli noin joka kymmenes mies ja noin seitsemän prosenttia vastanneista miehistä ja naisista kuului tuohon luokkaan.

Työttömistä kahdeksan prosenttia on Internetin tehokäyttäjä, opiskelijoista puolestaan joka neljäs ja työssä käyvistä joka viides. Opiskelijoiden aktiivisuus näkyy myös siinä, että aktiivikäyttäjiin heistä kuului lähes 60 %, muista ryhmistä noin joka kolmas. Työttömät ovat useimmin Internetin satunnaiskäyttäjiä. Eniten passiivikäyttäjiä oli työssä käyvien ja työttömien keskuudessa.

Sähköpostia käyttäviksi ilmoittautui kaikista vastanneista 80 %. Nuorimmat tutkimusjoukkoon kuuluvat käyttävät vähiten myös sähköpostia, eniten puolestaan jälleen vanhimmat eli yli 24-vuotiaat. Miehistä 19 % ja naisista 14 % kuului tehokäyttäjien ryhmää, passiivikäyttäjiin kuului sekä miehistä että naisista noin joka viides.

Työssä käyvistä ja opiskelijoista lähes joka viides oli sähköpostin tehokäyttäjiksi luokiteltavia. Työttömistä nuorista sen sijaan vain kuusi prosenttia oli tehokäyttäjiä, mutta lähes joka kolmas käyttää sähköpostia harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Kuitenkin myös työssä käy-

viistä passiivisiksi sähköpostien kirjoittajiksi ja vastaanottajiksi osoittautui 30 %. Opiskelijoiden keskuudessa vastaava osuus oli vain viisi prosenttia.

Vastanneista nuorista 21 % ilmoitti, ettei heillä ole omaa sähköpostiosoitetta. Sähköposti-osoitteen puuttuminen oli sitä yleisempää, mitä vanhemmasta vastaajasta oli kysymys. Tähän joukkoon kuului hieman enemmän miehiä kuin naisia, vain peruskoulun suorittaneita tai ammatilliselta koulutukseltaan ammattikoulun tai -kurssin suorittaneita.

Internetiä ja sähköpostia käytetään tulosten mukaan pääasiallisimmin kotona, koulussa, opiskelupaikalla tai työpaikalla. Muut paikat, kuten nettikahvilat ja erilaiset ilmaispaikat, jäävät näille suosiossa, vaikka pääsääntöisimmin esimerkiksi kirjastossa niitä ilmoittaa käyttävänsä noin joka kymmenes vastannut. Vain ilmaispaikassa Internetiä tai sähköpostia käyttävä on tyypillisimmillään yli 24-vuotias, nainen sekä työelämässä (50 %). Työttömiä tässä joukossa on 25 %, mutta opiskelijoita vain 4 %. Erilaiset ilmaispaikat ovat merkittäviä tietotekniikan käytön mahdollistajina. Eri käyttäjäryhmien useimmin käyttämä muu paikka harrastaa Internetin tai sähköpostin käyttöä löytyy nimenomaan jostain ilmaispaikasta.

Useimmin ja aktiivisimmin nuoret käyttävät tietokonetta sähköpostien lähettämiseen ja vastaanottamiseen, tiedon hakemiseen Internetistä, työn tekemiseen ja opiskeluun sekä ajanvietteeksi. Vähiten hyödynnettyjä ovat puolestaan www- ja kotisivujen tekeminen, ohjelmointi, chattailu, keskustelupalstat sekä yllättäen myös tietokonepelien pelaaminen.

Nuorimmille, alle 20-vuotiaille, tietokoneen käytöllä on selvemmin ”viihdyttävä” funktio, ja se painottuu esimerkiksi tietokonepelien pelaamiseen ja muuhun ajanviettoon. Tätä vanhemmille se on jo paljon useammin väline tehdä työtä tai vaikkapa lähettää sähköposteja. Naisille tietokoneen hyötykäyttö oli aktiivitasolla yleisempää kuin miehille.

Sekä teho- että aktiivikäyttäjille on tyypillistä hyvin monipuolinen tietokoneen hyödyntäminen. Satunnais- ja passiivikäyttäjienkin ryhmät sen sijaan erosivat toisistaan selvästi. Satunnaiskäyttäjä käyttää tietokonetta hyvin asiapitoiseen toimintaan, sen sijaan viihdekäyttö jää vähäisemmäksi. Satunnaiskäyttäjistä peräti 80 % ei käytä tietokonetta esimerkiksi asioiden hoitamiseen. Passiivikäyttäjä hyödyntää tietokonetta kaiken kaikkiaan erittäin vähän, usein vain tietokonepelien pelaaminen näyttää olevan se käyttötapa, joka aktivoi passiivikäyttäjää.

Nuorista 75 % kuului hyötykäyttäjiin ja 25 % voitiin luokitella puhtaasti viihdekäyttäjiksi. Hyöty- ja viihdekäyttäjäryhmien profiilit erosivat toisistaan. Ikä ei kuitenkaan erotellut kovinkaan selvästi näitä kahta ryhmää toisistaan. Naiset ovat sen sijaan selvästi miehiin verrattuna hyötykäyttäjiä. Vain peruskoulun suorittaneista puolet voitiin luokitella viihdekäyttäjiksi, kun vastaava osuus ylioppilastutkinnon suorittaneista oli noin 16 %.

Selvästi yleisin syy sekä Internetin että sähköpostin käyttämättömyyteen oli se, ettei nuorella ole käytettävissään tietokonetta. Toiseksi merkittävimmäksi syyksi nousi se, ettei tunne kiinnostusta asiaa kohtaan. Noin 40 % ei-käyttäjistä nimesi tämän merkittäväksi tekijäksi. Käyttämisen kalleus ja vaikeus eivät nekään jääneet merkityksellömiksi tekijöiksi olla käyttämättä sekä Internetiä että sähköpostia. Internetin käyttöä pidettiin sekä kalliimpana että vaikeampana kuin sähköpostin käyttöä. Internetin käytön vaikeus oli merkittävä syy käyttämättömyyteen noin 42 %:lle ja kalleus 38 %:lle syitä arvioineista. Useimmin nuorista korostivat kiinnostuksen puutetta syynä olla käyttämättä sekä Internetiä että sähköpostia nimenomaan alle 20-vuotiaat, sama joukko myös sitä, ettei sillä ole käytettävissään tarvittavaa tietokonetta. Naiset korostivat kaikkia annettuja Internetin käyttämättömyyteen liittyviä syitä miehiä enemmän. Työttömille nuorille syitä Internetin ja sähköpostin käyttämättömyyteen olivat ennen kaikkea käytön kalleus ja ettei tarjolla ole tietokonetta. Myös koneen käyttöön saaminen esimerkiksi kirjastoissa on työttömänä olevien mielestä huomattavammin käyttöä rajoittava tekijä.

Nuoren tietoyhteiskunta-asenteella näytti tulosten mukaan olevan merkitystä siihen, kuinka voimakkaasti hän painotti eri tekijöiden merkitystä oman työnsaantinsa kannalta. Karkeasti sanottuna myönteisen asenteen omaavat painottivat eri tekijöitä enemmän, kuitenkin erityisesti opiskeluala ja luonnollisesti tietoyhteiskuntataidot nousivat esille tämän ryhmän vastauksissa. Pienimmillään erot olivat puhuttaessa koulumenestyksestä tai vaikkapa työkoke-

muksesta. Tulos oli samansuuntainen myös silloin, kun vastaajat sijoitettiin akselille tietotekniikan tehokäyttäjä - passiivikäyttäjä.

Informaatiotekniikan nimesi ensisijaisimmaksi tulevaisuuden toiveammattialakseen 8,2 % vastanneista nuorista. Informaatiotekniikasta ammattialana kiinnostunut nuori on tyypillisimmillään 18 - 20-vuotias mies, asuu vanhempiensa luona tai yksin, on peruskoulutukseltaan vähintään ylioppilas, asuu asukasluvultaan joko aivan suurimmissa tai pienimmissä kunnissa ja suunnittelee muuttoa lähiaikoina. Informaatiotekniikasta ammattialana kiinnostuneista 92 % kuuluu tietokoneen teho- ja aktiivikäyttäjiin. Oman työnsaannin kannalta informaatiotekniikasta kiinnostuneet pitävät tärkeimpinä asioina erityistaitojen, työkokemuksen ja opiskelualan lisäksi tietoyhteiskuntataitoja.

Tietotekniikan teho- ja aktiivikäyttäjien keskuudessa on selvästi enemmän muuttoa harkitsevia kuin satunnais- tai passiivikäyttäjien ryhmissä. Ensiksi mainittujen keskuudessa yli puolet, lähes 60 % omaa muuttohaluja. Sen sijaan satunnaiskäyttäjistä alle puolet (47 %) ja passiivikäyttäjistä noin joka neljäs on miettinyt muuttoa nykyisestä asuinpaikastaan. Kaupunki asuinpaikkana on tulosten mukaan vetovoimaisempi tietotekniikan teho- ja aktiivikäyttäjille kuin satunnais- tai passiivikäyttäjille.

Nuoret suhtautuvat tietoyhteiskuntaan myönteisesti. Niinpä valtaosa katsoo, että jokaisen oppilaan tulisi jo koulussa oppia valmiudet käyttää tietokonetta. Paitsi että se kuuluu nuoren elämään jo varhaisesta iästä, eivät useimmat haluaisi elää ilman tietotekniikan käyttämättömyyttä. Tietotekniikka kuuluu tulevaisuudessa nuorten mielestä myös työelämään erottamattomasti. Noin joka neljäs nuori oli valmis hyväksymään täysin väittämän, jonka mukaan tulevaisuudessa ei todennäköisesti ole ammattia, jossa ei tarvitse käyttää tietotekniikkaa. Lähes täysin samaa mieltä oli noin 39 % vastanneista.

Hieman varauksellisemmin nuoret suhtautuvat tietotekniikan tasa-arvoistavaan vaikutukseen. Tietotekniikan kääntöpuoleksi nähtiin melko usein myös se, että tietotekniikka voi myös vieraannuttaa ihmisiä lähiympäristöstään. Mitä vanhempi vastaaja, sitä useammin hän oli valmis näkemään tietotekniikan vieraannuttavan ihmistä. Miesten asenne naisiin verrattuna oli tietotekniikkamyönteisempi. Useimmin eri mieltä väittämästä olivat opiskelijat.

Nuorin ikäluokka suhtautui kielteisimmän ajatukseen, että tietotekniikan käytön avulla yhä useammat ihmiset pääsevät tärkeän tiedon pariin ja sitä kautta helpommin päättämään myös itseään koskevista asioista. Naisten asenne tietotekniikan tähän aspektiin oli miehiin verrattuna epäileväisempi. Työttömät nuoret olivat muita valmiimpia hyväksymään väittämän. Usko tiedon ja vaikuttamisen piiriin pääsemisestä tietotekniikan käytön avulla oli vahvempi toisaalta korkeimmin koulutettujen parissa.

Näkemyksistä, että tulevaisuuden ammatit vaativat yhä useammin ja enemmän tietotekniikan käytön osaamista, vahvistuu vastaajan iän myötä. Niinpä yli 24-vuotiaista näin ajattelee 67 % ja vastaavasti nuorimmista 62 %. Miehistä väittämän kanssa yhtä mieltä oli joka viides ja naisista joka neljäs. Käsitys tulevaisuuden tietotekniikkaosaamisen vaatimuksesta ammatti-elämässä on sitä vahvempi, mitä koulutetummasta nuoresta oli kysymys.

Oma tulevaisuus mahdollisena IT-alan ammattilaisena oli todennäköisempi nuorimmalle ikäluokalle, sillä nuorimmissa oli useimmin sen mahdollisuuden näkeviä. Erot miesten ja naisten välillä olivat erityisen selvät tämän kysymyksen kohdalla. Opiskelijoiden ja työttöminä olevien nuorten on tulosten perusteella helpompaa kuvitella itselleen ammatti IT-tekniikan alalta kuin jo työelämässä olevien.

Tietotekniikan tehokäyttäjät suhtautuvat myös asennetasolla selvästi myönteisemmin kuin passiivikäyttäjät tässä tutkimuksessa esitettyihin erilaisiin tietoyhteiskuntaan liittyviin väittämiin.

Järjestöihin kuuluminen on tulosten mukaan sitä yleisempää, mitä aktiivisemmin käyttää tietotekniikkaa. Tehokäyttäjistä ainakin jonkin järjestöjä jäsenenä oli 80 %, aktiivikäyttäjistä 75 %, satunnaiskäyttäjistä 62 % ja passiivikäyttäjistä 56 %. Samankaltainen eroavaisuus oli löydettävissä myös, kun tarkasteltiin nuorten suhtautumista yhteiskunnalliseen osallistamiseen ja äänestämiseen vaaleissa. Tietotekniikan teho- ja aktiivikäyttäjien äänestysaktiivi-

suus oli tulosten perusteella korkeampi vuoden 2000 kunnallisvaaleissa ja tulevissa vuoden 2003 eduskuntavaaleissa. Passiivikäyttäjänuorten suhtautuminen äänestämiseen vaikuttamiskeinona oli muihin käyttäjärühmiin verrattuna epäileväisempää. Tietotekniikkaan myönteisesti suhtautuvat ja sitä paljon käyttävät olivat käyttäneet kaikkia vaikuttamiskeinoja aktiivisemmin kuin muiden käyttäjryhmien nuoret.

Tässä raportissa esitetyt tulokset tukevat hyvin sitä käsitystä, että tietotekniikka ja sen käyttömahdollisuudet ovat tärkeä asia valtaosalle nuorista. Etenkin matkapuhelimen, tietokoneen ja Internetinkin käyttö ovat ”arkipäivää”, ja niiden olemassaoloon on totuttu jo hyvin nuoresta iästä lähtien. Toisaalta tuloksista on havaittavissa, että nuorten joukko jakaantuu käyttöaktiivisuuden, taitojen ja tietotekniikkaa kohtaan tunnetun kiinnostuksen osalta. Kuten niin monen muunkin asiakokonaisuuden kohdalla taidot, aktiivisuus ja kiinnostuneisuus kasaantuvat. Nuorten joukossa on siten niitä, joiden tietoyhteiskuntataidot ovat hyvät ja asenteet sitä kohtaan ovat positiiviset. Aktiivisuus toimia myös muuten, esimerkiksi järjestötoiminta tai muu yhteiskunnallinen aktiivisuus, ovat tälle joukolle usein luonteva toimintamuoto.

Toisaalta nuorista löytyy ryhmä, jolle tietotekniikka ja siihen liittyvät tekijät ovat selvästi vieraampi asia. Syitä tähän on tietysti useita, merkittävimmin vähäiset tai huonot käyttötaidot ja kielteinen asenne tietotekniikkaa kohtaan. Näiden nuorten on vaikeaa nähdä tietoyhteiskuntaan liittyvien tekijöiden merkitystä liitettynä esimerkiksi omaan ammatilliseen tulevaisuuteen. Pikemminkin tietoyhteiskunta edustaa heille jotain sellaista, joka vieraannuttaa ja eriarvoistaa ihmisiä.

Tuloksista oli myös havaittavissa se, että monen kohdalla passiivikäyttö johtui siitä, että käyttöön tarvittavaa tietokonetta ei ole käytettävissä tai esimerkiksi Internetin käyttö on liian kallista. Nämä nuoret suhtautuvat kuitenkin usein myönteisesti tietoyhteiskuntaan liittyviin tekijöihin ja ovat siten ”potentiaalisia aktiivikäyttäjiä”. Tämän kaltaisille nuorille etenkin erilaisilla tietokoneen käytön mahdollistavilla ilmaispaikoilla on tärkeä merkitys.

Yleisessä keskustelussa on usein oltu huolissaan siitä, että eri väestöryhmät, esimerkiksi vanhukset, työttömät ja vähän koulutetut, jäävät sivuun tietoyhteiskunnassa. Usein siinä yhteydessä puhutaan nuorista ryhmänä, jonka taidot ja osaaminen suhteessa tietotekniikkaan ovat muihin verrattuna erittäin hyvät. Näin varmaan onkin. Mutta tämänkin raportin perusteella voidaan todeta, että myös nuoret omana ryhmänään jakaantuvat ”kahteen kerrokseen”: niihin, jotka osaavat, ja niihin, jotka eivät osaa.

Tietoyhteiskunnassa tietotekniikkaosaaminen sekä käytön mahdollistaminen ovat avain tiedon löytämiseen ja hyödyntämiseen. Esimerkiksi tulevaisuudessa verkoissa vaikuttaminen, kannanottaminen ja äänestämisen ovat se keino, jonka avulla aktivoivan ihmisiä. Myös verkkojen kautta tarjottavat palvelut tulevat lisääntymään tulevaisuudessa. Mm. siksi on tärkeää huolehtia siitä, että eri väestöryhmillä on tasavertaiset mahdollisuudet käyttää tietotekniikkaa ja oppia sen hyödyntämiseen tarvittavat taidot. Tämä koskee myös nuoria.

12. Liitteet

12.1. Tutkimuskunnat

Espoo, Haukipudas, Humppila, Hämeenlinna, Iitti, Jaala, Joroinen, Kaarina, Karstula, Kemiö, Kerava, Kiikala, Kokkola, Kolari, Kotka, Kristiinankaupunki, Kuhmoinen, Lappeenranta, Leppävirta, Lieksa, Liljendal, Lumijoki, Mikkeli, Multia, Naantali, Noormarkku, Närpiö, Oulainen, Outokumpu, Padasjoki, Pieksämäki, Porvoo, Pudasjärvi, Punkaharju, Pyhäntä, Pylkönmäki, Ranua, Rääkkylä, Sonkajärvi, Suolahti, Tyrnävä, Vaasa, Vahto, Varkaus, Vehkalahti, Vimpeli ja Virrat

12.2. Kyselylomake

45 Kuinka usein käytät tietokonetta, Internetiä, sähköpostia tai matkapuhelinta? Jos käytät, niin arvioi myös, minkä ikäisenä käytit niitä ensimmäisen kerran.

	Useita kertoja päivässä	Kerran päivässä	Muutamia kertoja viikossa	Muutamia kertoja kuukaudessa	Harvemmin	En käytä lainkaan
(A)						
1 Tietokonetta	1	2	3	4	5	6
2 Internetiä	1	2	3	4	5	6
3 Sähköpostia	1	2	3	4	5	6
4 Matkapuhelinta	1	2	3	4	5	6

(B)

Käytin ensimmäisen kerran

1 Tietokonetta ___-vuotiaana	2 Internetiä ___-vuotiaana	3 Sähköpostia ___-vuotiaana	4 Matkapuhelinta ___-vuotiaana
---------------------------------	-------------------------------	--------------------------------	-----------------------------------

46 Jos et käytä Internetiä tai sähköpostia, niin missä määrin seuraavat syyt vaikuttavat siihen?

	Erittäin vähän	Melko vähän	Ei vähän eikä paljon	Melko paljon	Erittäin paljon
1 En ole kiinnostunut niistä	1	2	3	4	5
2 En osaa käyttää tietokonetta	1	2	3	4	5
3 Minulla ei ole tietokonetta kotona tai muuten käytettävissä	1	2	3	4	5
4 Tietokonetta on muuallakin (esim. kirjastoista, nettikahviloista) vaikea saada käyttöön	1	2	3	4	5
5 Käyttö on kallista, minulla ei ole varaa siihen	1	2	3	4	5
6 Joku muu syy, mikä? _____	1	2	3	4	5

47 Missä käytät pääasiallisimmin Internetiä ja sähköpostia?

	Pääsääntöisimmin	Satunnaisesti	En koskaan
1 Kotona	1	2	3
2 Koulussa, oppilaitoksessa tai esim. yliopistolla	1	2	3
3 Työpaikalla	1	2	3
4 Kirjastossa	1	2	3
5 Nettikahvilassa tai -kioskissa	1	2	3
6 Jossain muussa ilmaispaikassa	1	2	3
7 Ystävän luona	1	2	3
8 Joku muu, mikä? _____	1	2	3

48 Jos sinulla on oma henkilökohtainen sähköpostiosoite tai useita osoitteita, mitä kautta olet hankkinut sen osoitteen, jota pääasiallisimmin käytät? (Valitse vain yksi vaihtoehto)

- 1 Internet-liittymän mukana tullutta (tuli valitun operaattorin mukana)
- 2 Ilmaisosoitetta (esim. hotmail.com)
- 3 Koulun, opiskelu- tai työpaikan järjestämää
- 4 Joku muu, mikä? _____
- 5 Minulla ei ole sähköpostiosoitetta

49 Mihin käytät tietokonetta?

	En ole käyttänyt kertaakaan	Olen kokeillut joskus	Käytän usein	Käytän aktiivisesti
1 Tiedon hakemiseen Internetistä	1	2	3	4
2 Työn tekemiseen tai opiskeluun eri ohjelmien avulla	1	2	3	4
3 Asioiden hoitamiseen (esim. pankkipalvelut, nettikauppa)	1	2	3	4
4 Ajan kuluksi ja erilaisiin viihdepalveluihin, nk. surffailuun	1	2	3	4
5 Tietokonepelien pelaamiseen	1	2	3	4
6 Sähköpostin lähettämiseen ja vastaanottamiseen	1	2	3	4
7 Keskustelupalstojen seuraamiseen ja niihin osallistumiseen	1	2	3	4
8 Chattailuun	1	2	3	4
9 Ohjelmointiin	1	2	3	4
10 www- ja kotisivujen tekemiseen	1	2	3	4
11 Muuhun, mihin? _____	1	2	3	4

50 Kun ajattelet tulevia työnsaantimahdollisuuksiasi, niin miten paljon oletat seuraavien asioiden merkitsevän silloin?

	Erittäin vähän	Melko vähän	Ei vähän eikä paljon	Melko paljon	Erittäin paljon
1 Asuinpaikka	1	2	3	4	5
2 Omat erityistaidot	1	2	3	4	5
3 Koulumenestys	1	2	3	4	5
4 Opiskeluuala	1	2	3	4	5
5 Työkokemus	1	2	3	4	5
6 Tietoyhteiskuntataidot	1	2	3	4	5
7 Henkilökohtaiset suhteet	1	2	3	4	5
8 Joku muu, mikä? _____	1	2	3	4	5

51 Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

	Täysin eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	Ei eri eikä samaa mieltä	Jossain määrin samaa	Täysin samaa mieltä
1 Kouluissa jokaista oppilasta pitää opettaa käyttämään tietokonetta ja Internetiä	1	2	3	4	5
2 Mielestäni suomalaisten tulisi käyttää enemmän sähköpostia	1	2	3	4	5
3 Tietotekniikka vieraannuttaa ihmisiä lähiympäristöstään	1	2	3	4	5
4 Tietotekniikan käytön avulla yhä useampi ihminen pääsee tärkeän tiedon ja vaikuttamisen piiriin	1	2	3	4	5
5 Eläisin mielelläni ilman tietotekniikkaa, jos se olisi mahdollista	1	2	3	4	5
6 Tulevaisuudessa ei todennäköisesti ole ammattia, jossa ei tarvita tietotekniikkaa	1	2	3	4	5
7 Ala-asteikäinen koululainen ei vielä tarvitse kännykkää	1	2	3	4	5
8 Voisin hyvin kuvitella toimivani tulevaisuudessa IT-alan ammattilaisena	1	2	3	4	5